



T.C

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE OKULA GİTME ZORLUĞU  
YAŞAYAN ÇOCUKLARIN ANNELERİNİN SÜREKLİ  
KAYGI DÜZEYLERİ İLE BAĞLANMA BİÇİMLERİ  
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan: **Ayça CAN**

125201111

Tez Danışmanı: Yrd.Doç.Dr. Ferda Şule KAYA

İstanbul, 2015



T.C

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE OKULA GİTME ZORLUĞU  
YAŞAYAN ÇOCUKLARIN ANNELERİNİN SÜREKLİ  
KAYGI DÜZEYLERİ İLE BAĞLANMA BİÇİMLERİ  
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

**Ayça CAN**

## YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “ Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların annelerinin sürekli kaygı düzeyleri ile bağlanma biçimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi ” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullandıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

[07 .04.2015 ]

Ayça CAN

## ÖZET

# OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE OKULA GİTME ZORLUĞU YAŞAYAN ÇOCUKLARIN ANNELERİNİN SÜREKLİ KAYGI DÜZEYLERİ İLE BAĞLANMA BİÇİMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Ayça CAN

Yüksek Lisans Tezi, Psikoloji Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ferda Şule KAYA

Nisan, 2015 - 89 sayfa

Bu araştırmanın amacı; okul öncesi dönemde çeşitli nedenlerden dolayı okula gitme zorluğu yaşayan çocukların annelerinin sürekli kaygı düzeyleri ile bağlanma biçimleri arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Araştırmanın örneklemini; 2013-2014 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinde bulunan 5 farklı anaokuluna devam eden, öğrenime başlama dönemi olan Eylül ayından itibaren en az 1 ay okula gelmiş olup; anneden ayrılma güçlüğü yaşama, sınıfa girmek istememe, sınıfa girse bile sürekli ağlama sorunlarını yaşayan, 2-6 yaş aralığında bulunan çocuklar gözlemlenip anneleri ile çalışma yapılmıştır. Araştırma için gerekli olan veriler nicel araştırma yöntemlerinden biri olan, “ görüşme tekniği ” ile toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak; “Ebeveyn Kişisel Bilgi Formu ”, “ Spielberger Sürekli Kaygı Envanteri ” ve “ İlişki Ölçekleri Anketi “ uygulanmıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların annelerinin sürekli kaygı düzeyleri ile güvensiz bağlanma stili ( korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma ) arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

**Anahtar Kelimeler:** Okula gitme zorluğu, sürekli kaygı, bağlanma stilleri

**ABSTRACT**

**CHALLENGES DURING PRE-SCHOOL GO TO SCHOOL CHILDREN  
LIVING WITH MOTHER LEVELS OF TRAIT ANXIETY  
ATTACHMENT STYLES INVESTIGATION OF THE  
RELATIONSHIP BETWEEN**

**AYÇA CAN**

**Master Thesis, Psychology Department**

**Supervisor: Yrd. Doç. Dr. Ferda Şule KAYA**

**April, 2015 – 89 pages**

The purpose of this study; in preschool for various reasons, mothers of children who have difficulty going to school with trait anxiety level is to look at the relationship between attachment style.

The study sample; 2013-2014 academic year in Istanbul attending kindergarten in 5 different provinces, at least 1 month has come to the school from September to begin the study period; maternal separation difficulties in life, do not want to enter the class, even if the class of g living constantly crying problems, have been studied by observing mothers with children in the 2-6 age range. The data required for research, one of the qualitative research methods, " interview technique 'has been gathered. The data collection tools; “Parent’s’ Personal Information Form” , “ Spielberger State-Trait Anxiety Inventory ” and “ Relationship Scales Questionnaire ” was applied.

According to the results obtained from the research, insecure attachment styles and trait anxiety levels of mothers of children experiencing difficulty going to school in preschool (fearful, indifferent and preoccupied attachment), a positive correlation was found between.

**Keywords:** The difficulty of going to school, trait anxiety, attachment styles

## ÖNSÖZ

Bu araştırmada, okul öncesi dönemde çeşitli nedenlerden dolayı okula gitme zorluğu yaşayan çocukların annelerinin sürekli kaygı düzeyleri ile bağlanma biçimleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğunun annelerin sürekli kaygı düzeylerinin yüksek olmasıyla ve güvensiz bağlanma stiline sahip olacakları düşünölmüştür. Okul öncesinde okuyan çocukların eğitim ve öğrenim hayatlarında önemli adımlar atacaklarından, onların ruh sağlığı ve bunu etkileyen ebeveyn kaygı düzeylerinin ve bağlanma biçimlerinin öğrenilmesi, yararsız ebeveyn davranışlarının yararlı davranışlara geçirilmesi için bu çalışma çok önemlidir. Araştırmada çıkan sonuçlar ebeveynlerin kendi kaygı ve bağlanma biçimlerini anlaması ve bakış açılarının değişimi açısından onlara yardımcı olacaktır.

Bu çalışmada, yoğun akademik çalışmaları arasında zamanımı ayırarak bana yol gösteren ve yardımcı olan tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Ferda şule KAYA'ya ilgi ve desteğinden ötürü teşekkürlerimi sunarım. Çalışmaya katılmakta gönüllü olan tüm annelere, ilgi ve desteğini her zaman hissettiren, değerli bakış açısıyla katkı sağlayan, çalışmam süresince sabrımı eksik etmeden yardımcı olan değerli babam Sadık CAN'a, manevi destekçim değerli annem şaziye CAN'a ve birtanecik kardeşim Ali CAN'a, değerli kuzenim Gülşen TOKGÖZ'e teşekkür etmeyi borç bilirim, candan sevgilerimi ve minnettarlığımı sunarım. Çalışmam boyunca bana destek olup, yardımlarını esirgemeyen tüm meslektaşlarıma sonsuz teşekkür ederim.

**Ayça CAN**

**İstanbul, 2015**

## İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii

### BÖLÜM I

#### GİRİŞ

1.1 GİRİŞ.....	1
1.2 ARAŞTIRMANIN AMACI.....	4
1.3 PROBLEM CÜMLESİ.....	5
1.4 ALTPROBLEMLER.....	5
SAYILTILAR.....	6
SINIRLILIKLAR.....	6

### BÖLÜM II

#### GENEL BİLGİLER

2.1 Tarihçe Ve Tanımlar	
2.1.1 Okula Gitme Zorluğu.....	7
2.1.2 Ayrılma Kaygısı.....	8
2.1.3 Kuramlara Göre Okula Gitme Zorluğu .....	8

2.1.4 Bağlanma.....	10
2.1.4.1 Bağlanma Türleri.....	11
2.1.4.2 Bebeklik Dönemindeki Bağlanma.....	12
2.1.4.3 John Bowlby'nin Bağlanma Kuramı.....	14
2.1.4.4 Ainsworth'un Bağlanma Kuramı.....	16
2.1.4.5 Winnicott'un Bağlanma Kuramı.....	17
2.1.5 Anne/Baba/Çocuk İlişkilerinin Önemi.....	19
2.1.6 Okula Gitme Zorluğunun Nedenleri.....	22
2.1.7 Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşayan Çocukların Annelerinin Sürekli Kaygı Düzeyleri İle Bağlanma Biçimleri Arasındaki İlişki İle İlgili Yapılan Yurt İçindeki Ve Yurt Dışındaki Çalışmalar.....	24

### **BÖLÜM III**

#### **YÖNTEM**

3.1 Araştırmanın Amacı .....	27
3.2 Araştırmanın Yapıldığı Yer Ve Zaman.....	27
3.3 Araştırmanın Evreni Ve Örneklemi.....	27
3.4 Araştırmaya Alınma Kriterleri.....	28
3.5 Veri Toplama Araçları.....	28
3.5.1 Ebeveyn Kişisel Bilgi Formu.....	28
3.5.2 Spielger Sürekli Kaygı Envanteri (Stai 2).....	29



3.5.3 İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA).....	29
3.6 Verilerin İstatiksel Analizi.....	30

## **BÖLÜM IV**

### **BULGULAR**

BULGULAR.....	32
---------------	----

## **BÖLÜM V**

TARTIŞMA VE YORUM.....	61
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	67
KAYNAKÇA.....	74
EKLER.....	82
ÖZGEÇMİŞ.....	88

## TABLÖLAR LİSTESİ

<b>TABLÖ 1:</b> Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşayan Çocukların Çeşitli Değişkenlere İlişkin Dağılımı (n=60).....	32
<b>TABLÖ 2:</b> Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşamayan Çocukların Çeşitli Değişkenlere İlişkin Dağılımı (n=60).....	35
<b>TABLÖ 3:</b> Bireylerin Bağlanma Ölçeğinin Alt Ölçeklerinden ve Sürekli Kaygı Ölçeğinden Aldıkları Puan Ortalamalarının Gruba Göre Dağılımı.....	37
<b>TABLÖ 4 :</b> Çocukların Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşayıp Yaşamaması İle Çocukların Annelerinin Bağlanma Stilleri Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları ve Sürekli Kaygı Ölçeğinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” İle Karşılaştırılması.....	39
<b>TABLÖ 5:</b> Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşayan Çocukların Cinsiyeti İle Çocukların Annelerinin Bağlanma Stilleri Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Sürekli Kaygı Ölçeğinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” İle Karşılaştırılması.....	41
<b>TABLÖ 6:</b> Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşamayan Çocukların Cinsiyeti İle Çocukların Annelerinin Bağlanma Stilleri Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları ve Sürekli Kaygı Ölçeğinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” İle Karşılaştırılması.....	42

**TABLO 7 :** Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşayan Çocukların Daha Önce Anaokuluna Gidip Gitmediği İle Çocukların Annelerinin Bağlanma Stilleri Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları ve Sürekli Kaygı Ölçeğinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” İle Karşılaştırılması.....43

**TABLO 8:** Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşamayan Çocukların Daha Önce Anaokulu Gidip Gitmediği İle Çocukların Annelerinin Bağlanma Stilleri Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları ve Sürekli Kaygı Ölçeğinin puanları Açısından “Mann Whitney U” İle Karşılaştırılması.....44

**TABLO 9:** Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşayan Çocukların Anaokulunda Sorun Yaşayıp Yaşamadığı İle Çocukların Annelerinin Bağlanma Stilleri Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları ve Sürekli Kaygı Ölçeğinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” İle Karşılaştırılması.....45

**TABLO 10:** Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşayan Çocukların Ebeveynin Medeni Durumu İle Çocukların Annelerinin Bağlanma Stilleri Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları ve Sürekli Kaygı Ölçeğinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” İle Karşılaştırılması.....47

**TABLO 11:** Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşayan Çocukların Aile Yapısı İle Çocukların Annelerinin Bağlanma Stilleri Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları ve Sürekli Kaygı Ölçeğinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis” İle Karşılaştırılması .....48

<b>TABLO 12:</b> Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşayan Çocukların Ailelerin Çocuk Sayısı İle Çocukların Annelerinin Bağlanma Stilleri Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları ve Sürekli Kaygı Ölçeğinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” İle Karşılaştırılması.....	49
<b>TABLO 13:</b> Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşamayan Çocukların Ailelerinin Çocuk Sayısı İle Çocukların Babalarının Bağlanma Stilleri Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları ve Sürekli Kaygı Ölçeğinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” İle Karşılaştırılması.....	50
<b>TABLO 14:</b> Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşayan Çocukların Annelerine Çocuk Bakımında Çevrenin Yardım Edip Etmeme Durumları İle Çocukların Annelerinin Bağlanma Stilleri Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları ve Sürekli Kaygı Ölçeğinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” İle Karşılaştırılması.....	51
<b>TABLO 15:</b> Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşayan Çocukların Ailelerinin Çocuklarına Ne Kadar Zaman Ayırdığı İle Çocukların Annelerinin Bağlanma Stilleri Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları ve Sürekli Kaygı Ölçeğinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis” İle Karşılaştırılması.....	53
<b>TABLO 16:</b> Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşamayan Çocukların Ailesinin Çocuklarına Ne Kadar Zaman Ayırdığı İle Çocukların Annelerinin Bağlanma Stilleri Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları ve Sürekli Kaygı Ölçeğinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis” İle Karşılaştırılması.....	55

**TABLO 17:** Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşayan Çocukların Temel Eğitim Verenlerde Değişiklik Olup Olmadığı İle Çocukların Annelerinin Bağlanma Stilleri Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları ve Sürekli Kaygı Ölçeğinin puanları Açısından “Mann Whitney U” İle Karşılaştırılması.....56

**TABLO 18:** Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşayan Çocukların Anne Ya Da Babasının Uzun Süre Evden Ayrı Kalıp Kalmadığı İle Çocukların Annelerinin Bağlanma Stilleri Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları ve Sürekli Kaygı Ölçeğinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” İle Karşılaştırılması.....57

**TABLO 19:** Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşayan Çocukların Yeni Bir Kardeşinin Doğup Doğmadığı İle Çocukların Annelerinin Bağlanma Stilleri Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları ve Sürekli Kaygı Ölçeğinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” İle Karşılaştırılması.....58

**TABLO 20:** Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşayan Çocukların Annelerin Sürekli Kaygı Ölçeğinin Puanları İle Bağlanma Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....59

**TABLO 21:** Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşamayan Çocukların Annelerin Sürekli Kaygı Ölçeğinin Puanları İle Bağlanma Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....60

## **EKLER LİSTESİ**

EK 1: Ebeveyn Kişisel Bilgi Formu.....	82
EK 2: Spielberger Sürekli Kaygı Envanteri.....	85
EK 3: İlişki Ölçekleri Anketi.....	86

## BÖLÜM I

### 1.1 GİRİŞ

Çocuğun yaşamında okul ve okula başlama özel önemi olan bir olaydır. Okul öncesi eğitime başlangıç genel olarak 3-6 yaş döneminde gerçekleşir. Psikoseksüel gelişim açısından “ Fallik Dönem ”e, psikososyal gelişim açısından “ Girişim Dönemi ”ne karşılık gelen bu dönemde en sık görülen sorunlardan biri evden ve ebeveyninden ayrılma alanında olup, çocuk ruh sağlığı kliniğine “ Ayrılma Anksiyetesi Bozukluğu “olarak yansımaktadır.

Çocukluk dönemi, insanların özlemle andıkları mutlu bir dönem olarak algılansa da çocukların korkularını ve kaygılarını abartma eğiliminde oluşları, bu dönemin çeşitli sıkıntılarını da içerdiği gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. Bu durum çocukların gerçeği değerlendirme yetilerinin zayıf oluşundan kaynaklanmaktadır. İki yaşındaki bir çocuk, annesinin kendisini komşuya bırakıp bir yerlere gitmesini panikle karşılar. Kısa süreli ayrılıklar tedirginlik yaratırken, ayrılığın süresi uzadıkça bu durum çocuğu örselemektedir. Böylelikle, yetişkinlik yıllarındaki kaygı bozukluklarının temeli de çocukluk yıllarında atılmaktadır (Geçtan, 1995; Winnicott, 1998; Yörükoğlu, 1980).

Okula gitmek istemeyen çocuklar üzerine yapılan tartışmalar geçen yüzyıldan bu yana literatürde kendisine yer bulmaktadır. Okula gitme zorluğu ile ilgili ilk araştırmalar 1930’lu yıllarda yapılmıştır (Holzer ve Halfon, 2006). İlk araştırmalarla birlikte okuldan kaçan çocuklarla, okuldan korkan ve okula gitmek istemeyen çocuklar arasındaki belirgin farklılıklar ortaya çıkartılmıştır. Çocuklarda okuldan aşırı korku, kaynağını aileden almaktadır. Çocuk; aile içinde güvenini ve düzenini sağlamaya çalışırken, özellikle annesini kaybetme korkusu içine girer. Bu korku çocukta bilinç düzeyine gelemmez ve çocuk bu korkuyu okula yansıtır (Johnson ve ark., 1941).

Okula gitme zorluğunun temel özelliği; çocuğun evden ya da evde bağlandığı kişiden ayrılmaya bağlı olarak gelişim düzeyine göre beklenenden fazla, aşırı anksiyete duymasıdır. Ayrılma anksiyetesi, bebekte bağlanmanın başlangıcı olan altıncı ayda başlar ve okul öncesi döneme kadar devam eder (Bellibaş ve ark., 2005 ).

Çocuğun normal ruhsal gelişimi sırasında ortaya çıkan bu anksiyete, 18. ay civarında en yüksek düzeye ulaşır. 3-5 yaşlarında yavaş yavaş ortadan kalkar. Çocuğun annesinden ayrılmayı başarabilmesi için anneden ayrılığı değerlendirebilecek ve uyum sağlayabilecek düzeyde bilişsel becerisi olmalıdır. Ebeveyni ile güvenli bir bağlanma geliştirmiş, sağlıklı anne-çocuk etkileşimleri yaşamış ve travmatik ayrılıklara maruz kalmamış çocuk; annesinden sağlıklı ve gelişim düzeyine uygun bir şekilde ayrılabilir (Bellibaş ve ark., 2005 ).

Çocuğun okula gitme zorluğunu etkileyen nedenler arasında; okulla ilk tanıştığı dönemlerde okulla ilgili bazı olumsuzlukların yaşanmış olması, yeni kardeş doğumu, çocuğun anne ya da babasından uzun süre ayrı kalması, çocuğa bakım veren kişinin anne dışında birisinin olması (anneanne, babaanne, bakıcı gibi) ve ebeveynlerin çocuklarıyla geçirdikleri sürenin yetersizliği olduğu düşünülmektedir.

Okul reddi ile ilgili yapılan bir çalışmada; okula gitme zorluğunun daha çok erkek çocuklarında görüldüğü, bunun yanı sıra ailelerin çoğunun tek çocuk ya da iki çocuklu aileler olduğu; bu durumun ailenin ilk çocuğunda daha sık görüldüğü; en sık görülen ruhsal bozukluğun ise ayrılma anksiyetesi bozukluğu olduğu saptanmıştır. Çalışmalarda erkek çocukların daha yüksek oranda olmasının sosyokültürel etkenler ile ilgili olabileceği düşünülmektedir. Ülkemizde ailelerin erkek çocuklara verdikleri değerler daha fazla olması, erkek çocuklara göre kız çocukların eğitime daha az önem verilmesi gibi sosyokültürel etkenler, okul reddi ortaya çıktığında, erkek çocukların hastanelere daha sık getirilmesine neden olabilir (Bahalı ve ark., 2009).



Türk aile yapısında, ilk çocukların, çekirdek ve geniş aile tarafından aşırı koruyucu ve kaygılı bir denetim ile yetiştirildiği söylenebilir. Bu tutumun, ilk çocuklarda anksiyete belirtilerinde artış yaratması şaşırtıcı değildir (Bahalı ve ark., 2009).

Herslov, okula gitme zorluğu olan çocuklarda görülen yaygın davranış biçimini şu şekilde açıklamaktadır: “Sorun çoğu kez okul hakkında belirsiz yakınmalar, okula gitme isteksizliği, okula gitmesi için ebeveyn tarafından kandırılması, kendisine yalvarılması, ceza verilmesi ya da öğretmenler, doktorlar ve eğitim destek görevlileri tarafından zorlanması durumunda çocuğun okulda kalmayı reddetmesi ile başlamaktadır. Okula gitme zamanı geldiğinde bu davranışlara belirgin anksiyete ve panik belirtileri eşlik etmektedir. Çocukların çoğu okula gitmek için evden ayrılamamaktadır. Bunu başaranlar ise daha yarı yoldayken eve geri dönmektedir (Herslov, 1977).

Bazı olgular, okuldayken aniden ortaya çıkan anksiyete ile eve koşmaktadır; bazıları ise birçok kez okula gitmeyi istediğini ve bunun için hazır olduğunu söylese de okul zamanı gelince bunu başaramamaktadır (Bahalı ve Tahiroğlu, 2010).

Okula gitme zorluğu oluşumunda çeşitli tetikleyici etmenler rol oynamaktadır. Etmenler herhangi bir yaşta gözlenebilir. Okul ya da sınıf değişikliği, çocuğun okuldaki bir arkadaşını kaybetmesi, okuldaki diğer çocuklarla yaşanan güçlükler, çocuğun okulda öğretmen tarafından fiziksel ya da ruhsal olarak örselenmesi ve sosyal etkinlikler okulla ilişkili etmenler arasındadır. Aile üyelerinden birinin hastalığı veya kaybı, ebeveyn çatışması, ebeveynler tarafından çocuğa fiziksel şiddet uygulanması, boşanma, kardeş doğumu ve aile bireylerinden ayrılık okul reddi gelişmesini tetikleyebilen ailesel etmenlerdir. Bu etmenler çocuk tarafından bir tehdit olarak algılanır ve kontrol edilemeyen bir anksiyete ortaya çıkmasına neden olur (Bahalı, 2008).

Okul reddi ile ilişkilendirilen çok sayıda anksiyete belirtisi bulunmaktadır. Bu belirtiler oldukça değişkendir. Bir okul günü içinde bile değişiklik gösterebilirler. Çocuk okula giderken normal davranabilir ya da korku ve anksiyete belirtileri hızla düzelebilir. Ancak bir sonraki gün okula gitme zamanı geldiğinde korku ve anksiyete belirtileri yineleyebilir. Çocuğa evde kalması için izin verildiğinde ise, hafta sonlarında veya tatillerde belirtiler ortadan kalkabilir (Berg, 1996).

Çocuğun oyun gereksinimini en iyi karşılayan toplumsal kurum, anaokullarıdır. 3-6 yaş çocuklarının eğitimini gerçekleştiren anaokulunu; annenin yokluğunu giderecek bir kurum olarak değil de, çocuğun okuldaki ilk yılları üzerindeki rolüne katkıda bulunan ve bu rolü yaygınlaştıran bir kurum olarak değerlendirmek gerekir. Anaokulu eğitimi, ailenin dışına atılan ilk adım olarak düşünölmelidir. İlk 3 yaş içerisinde çocuk, model olarak gördüğü anne ve babasından alabileceğini alır ve kendisine tanınan fırsatlar ölçüsünde sınırlı bir psikososyal olgunluğa erişir.

## **1.2 Araştırmanın Amacı**

Bu çalışmanın amacı: okul öncesi dönemde çeşitli nedenlerden dolayı okula gitme zorluğu yaşayan çocukların, annelerinin sürekli kaygı düzeyleri ile bağlanma biçimleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu araştırma; annelerdeki sürekli kaygı düzeyinin ve bağlanma biçimlerinin çocuğun okula gidip gitmemesini ne düzeyde etkilediğini incelemek için yapılmıştır.

Bu çalışmada araştırılan konuda ve hipotezlerin oluşumunda John Bowlby'nin “ Bağlanma Kuramı ” esas alınmıştır. Araştırılan hipotez ve alt problemler bu kuramlar çerçevesinde oluşturulmuştur.

Bowlby'e göre bakıcıyla tekrarlanan günlük yaşantılar, çocuğun gelişiminde bakıcının içsel temsillerini oluşturur. Bakıcının çocuğa verdiği tepkiler ve onun yakınlık isteğine karşı sergilediği davranışlar bilişsel temsiller olarak kodlanır.

Çocuğun bakıcısı çocuğun gereksinimlerine duyarlı kaldığında ya da birbiriyle uyuşmayan tepkilerle karşılık verdiğinde çocuk bağlanma figürünü reddedici, kendisini de sevilmeye ve desteklenmeye değmez biri olarak görür. İçsel çalışan modeller çocukluktan ergenliğe kadar sürekli olarak pekiştirilir.

Bowlby'nin kuramında bilişsel temsiller “içsel çalışan modeller” (internal working models) olarak adlandırılmıştır. İçsel çalışan modeller Bowlby'nin kuramının temelini oluşturur. Çocuğun kendisi ve başkalarına ilişkin bilişlerinden oluşan içsel çalışan modeller, bakıcının tepkileri ile ilişkilidir. Çocuk ihtiyacı olduğunda bakıcısından gereken desteği ve olumlu tepkiyi görürse bakıcısının ulaşılabilir, güvenilir ve destekleyici olduğuna ilişkin bilişsel temsiller geliştirir.

Bu genel amaca bağlı olarak aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır.

### **1.3 Problem Cümlesi**

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların annelerinin sürekli kaygı düzeyleri ile bağlanma biçimleri arasında ilişki var mıdır?

### **1.4 Alt Problemler**

1. Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların annelerinin sürekli kaygı düzeylerini, çocuğun anaokulunda sorun yaşayıp yaşamaması etkiler mi?
2. Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların annelerinin sürekli kaygı düzeylerini, çocuğa anne dışında başka birisinin bakım vermesi (anneanne, babaanne ve bakıcı...vs) bu durumu etkiler mi?
3. Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların annelerinin sürekli kaygı düzeylerini, anne ve babalarının çocuklarına ayırdıkları süre etkiler mi?

4. Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların annelerinin sürekli kaygı düzeylerini, çocuğun ilk kez okula gidiyor olması etkiler mi?
5. Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların annelerinin bağlanma biçimlerini, anne babasının boşanmış olması etkiler mi?
6. Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların annelerinin sürekli kaygı düzeylerini yeni kardeş doğumu etkiler mi?

### **Sayıtlılar**

Araştırma aşağıdaki sayıtlılar çerçevesinde gerçekleştirilmiştir.

1. Araştırmada kullanılan yöntem, araştırmanın amacına uygundur.
2. Araştırmacı, görüşme tekniğini uygularken objektif davranmıştır.
3. Araştırmaya katılan anneler soru formundaki maddeleri içten bir şekilde yanıtlamışlardır.

### **Sınırlılıklar**

Bu araştırmanın sınırlılıkları şunlardır: Bu araştırma; 2013 - 2014 öğretim yılında İstanbul ilinde bulunan 5 ayrı anaokulunda eğitim alan; öğrenime başlama dönemi olan Eylül ayından itibaren en az 1 ay okula devam eden, anneden ayrılma güçlüğü yaşama, sınıfa girmek istememe, sınıfa girse bile sürekli ağlama sorunlarını yaşayan, 3-6 yaş aralığında bulunan çocukların anneleri ile yapılmıştır. Bu araştırma, “Spielberger Sürekli Kaygı Envanteri” ve “ İlişki Ölçekleri Anketi “ ile sınırlıdır.

## BÖLÜM II

### GENEL BİLGİLER

#### 2.1. Tarihçe ve Tanımlar

##### 2.1.1 Okula Gitme Zorluğu

Okula gitmek istemeyen çocuklar üzerine yapılan tartışmalar geçen yüzyıldan bu yana yazında kendisine yer bulmaktadır. İlk kez 1913 yılında Jung tarafından okula gitme durumuyla ilgili olarak “nörotik reddetme“ terimi ortaya atılırken, Broadwin (1932) korku ve bunaltıdan kaynaklanan okul devamsızlığını açıklayan ilk yazar olmuştur (Halfon ve Holzen, 2006). “Okul fobisi” (OF) terimi ilk olarak 1941 yılında, Johnson ve ark (1941) tarafından kullanılmış, okula gitmekten kaçınma ile ilgili bunaltıyla karakterize bir çocukluk sendromu olarak tanımlanmıştır (Johnson ve ark., 1941). İlk kez Büyük Britanya’da ortaya atılan okul reddi terimi ise; duygusal sıkıntı nedeniyle okula gitmeyen çocuklarda benzer sorunları tanımlamak için kullanılmıştır (Hersov, 1960).

Başka bir araştırmada ise okula gitme zorluğu; çocukların anneden ayrılma güçlüğü, anksiyete ve somatik yakınmalarına eşlik eden ve korku yoğunluğu nedeniyle okula devam etmek istememe ve gitmeme durumu olarak tanımlanmıştır (Johnson ve ark., 1941).

Bowlby, okul korkusu olan çocukları “gerçek okul durumundan korkma ve kaçınmadan çok, bağlı oldukları kişinin yokluğu veya kaybından ya da güven duydukları ortamdan uzak kalmaktan korkanlar” olarak tanımlamıştır (Bowlby, 1973).

Bu yapılan çalışmada ise okula gitme zorluğu; çocuğun okula gitme sırasında yaşadığı, ebeveyninden ayrılma kaygısı olarak tanımlanmaktadır.

### **2.1.2 Ayrılma Kaygısı**

Dsm-V'göre, ayrılma kaygısı (seperasyon anksiyetesi); çocuğun anne ya da anne modeli bir kişiden ayrıldığında yaşadığı yoğun kaygı hali olarak tanımlanabilir. Anneden ayrıldığında bu çocuklar aşırı sıkıntı içine girer, huzursuz olur ve üzürlürler. Bu durumla baş edemeyecekleri için anneden ayrı kalmak istemezler. Ayrıldıklarında ise yoğun tepki verirler (Koroğlu, 2013).

Ayrılma kaygısı olan çocukların önemli bir kısmında anneye aşırı bağıllık ve annesiz bir şey yapamama hali gelişir. Özellikle çocuğun kendisi de kaygılı bir duygusal yapıya sahip ise, anne yaptıkları ile var olan kaygısal durumu çok fazla artırmış olur. Ayrılma kaygısının oluşumunda temel iki neden: “ annenin kaygısı” ve “çocuğun kaygısı”dır (Öztürk, 2012).

Anne ile çocuk arasında, anne karnından başlayan yoğun ve sıkı bir ilişki vardır. Dünyaya geldikten sonra da varolan sıkı bağ devam eder. Çocuk, bebeklik döneminde fiziksel ve duygusal tüm ihtiyaçlarını anneden karşılar. Çocuk, anne sayesinde kendini dış dünyadaki tüm tehlikelere karşı güvende hisseder. Annesi var ise, onun için problem yoktur. Aynı duyguların benzeri anne için de geçerlidir. Bu nedenle anne çocuk arasında yaşamın ilk yıllarındaki var olan bu yoğun bağ, iki taraflıdır. Anne dışında bakım veren bir kişi var ise çocuk, anneye karşı olan bağın benzerini bu kişi ile de kurar. Anne olmadığında, anne modelini anne yerine koyarak kaygısını azaltır. Çocuk 3 yaş civarına geldiğinde yavaş yavaş kendi ihtiyaçlarını karşılamayı öğrenir. Kendini farklı birey olarak algılama gücü artar. Bu süreçte çocuğun artık anneye olan mutlak bağıllığı böylece azalmış olur (Öztürk, 2012).

### **2.1.3 Kuramlara Göre Okula Gitme Zorluğu**

Jung'un dikkat çektiği bu bozukluk, ilk olarak Melanie Klein ve Anna Freud psikoterapi ile tedavi ettiklerini bildirmişlerdir. Broadwin (1932) hastalığın nedenlerini araştırmış ve sonuç olarak çocuğun okula gitmekten ve evden ayrılmaktan korktuğunu belirlemiştir.

Patridge, bu çocukların annelerinden ayrılmak istemedikleri için okula gitmek istemedikleri düşüncesini ileri sürmüştür. Okul fobisi (school phobia) tanımı, Johnson ve arkadaşlarının (1941) çalışmalarıyla kullanılmaya başlanmıştır. İngiltere' de okul fobisine seçenek olarak okulu reddetme (school refusal) terimi kullanılmaya başlanmıştır. Okul korkusunun nedeni anne ve bebek arasında kurulan güvenli bağlanma ilişkisine kadar uzanmaktadır. Anne ve çocuk arasındaki bağlanma örüntüsünün ne derece sağlıklı kurulduğu ilk resmi ayrılık olan okula başlama ile test edilebilir. Bebeğin annesine bağlanmasındaki temel neden gereksinimlerini karşılayamamasıdır. Kuşkusuz ki bu gereksinimlerin hepsi aynı yoğunlukta değildir. Bazıları belirli bir önceliğe sahiptir.

Annenin bebeğin gereksinimlerini karşılayabilme derecesi ileriki dönemde bebeğin bir birey olarak ortaya koyacağı davranışlar üzerinde oldukça önemli bir yere sahiptir (Johnson ve ark., 1941).

Anne yalnızca açlık ve susuzluk gibi birincil gereksinimlerin doyurulduğu bir merkez değildir. Bebeğin anneye bağlanmasının en önemli nedenlerinden birisi, annenin bebekteki korkuyu azaltma yeteneğidir. Bebeklik ve erken çocukluk döneminde, yeni bir durumla karşı karşıya kalındığı zaman, çocuğun göstereceği tepkiye annenin davranışı çok belirleyicidir.

Piaget'nin 2-7 yaş arasındaki süreci kapsayan işlem öncesi döneminde, uyarılara karşı nasıl tepki verileceği biçimlenmektedir. Bu dönemde çocuk dil yeteneklerini ve simge oluşturma becerisini geliştirir. Belirteçleri (nesnel durum, nesnelere yerine geçen sözcük ve imgeler) anlamlardan (bu kelime ve imgelerin çağrıştırdığı algılanamayan durumlar-olaylar) ayırt etmeye başlar. Nesne sürekliliğini kazanan çocuk, oyunlarında düş gücünden yararlanmaya başlar. Nesnelere işlevleri dışındaki olguların simgeleriymiş gibi davranma yetisi bu dönemde gelişir. Bu düzeyde çocuk gittikçe artan bir biçimde dış dünya ve kendi eylemlerinin soyut betimlemelerini denemeye başlar. Korku, kaçma ve kaçınma davranışlarıyla da bu dönem içerisinde öğrenilmektedir. Bu dönemde görülen en belirgin korku ise ayrılma korkusudur.

Ayrılma korkusunda, korkunun nedeni genellikle çocuk değil, annedir. Anne, çocuğun kendisinden ayrılıp, örneğin okula başlamasını istemez ve bunu çok dolaylı ve ince iletilerle çocuğa aktarır.

Anne, çocuğa; O, okula başladığında kendisinin bütün gün onu bekleyeceğini, bunu yaparken onu çok özleyeceğini, birlikte ne kadar güzel zaman geçirdiklerini anlatmaya başladığında ve bunu uzunca bir zaman sürdürdüğünde, çocuk okula başlamayı adeta annesine ihanet etmekle eşanlı tutmaya başlar ve okula gitmek istemeyebilir. Bu da okul fobisi ya da ayrılma kaygısı olarak tanımlanabilir. Bu durumda; ayrılma korkusunun uzamış haline de okul korkusu demek yanlış olmayacaktır (Bodur ve Soysal, 2004).

#### **2.1.4 Bağlanma**

Bağlanma, çocuk ile bakım veren kişi arasında gelişen ilişkide, çocuğun bakım veren kişiyle yakınlık arayışı ile kendini gösteren özellikle stres durumlarında belirginleşen, tutarlılığı ve sürekliliği olan duygusal bir bağ olarak tanımlanmaktadır. Bağlanma yalnızca çocukluk ile sınırlı olmayıp yaşam boyunca sürer. Bağlanma sürerken doğası ve ifade ediliş şekli değişir. İlk temel ilişki olan anne çocuk ilişkisi, sonraki yaşam dönemlerindeki bağlanmalar için örnek olur.

İlk temel ilişkide ortaya çıkan yetersizlikler ya da meydana gelen aksamalar bağlanmayı olumsuz yönde etkileyecektir. Değişmez değilse de güvenli ya da güvensiz olarak bir kez belirlendikten sonra çok az değişkenlik gösterir.

Bu noktada eksik ya da bozulmuş bir bağlanma sürecinin ya da bu sürece neden olan etkenlerin devam etmesinin, sonraki gelişim basamaklarına da etkisi olumsuz olacaktır (Kesebir ve ark., 2011).



Bowlby'e göre: bağlanma; insanların kendileri için önemli gördükleri başkalarına karşı geliştirdikleri güçlü duygusal bağıdır. Bağlanma kuramları, erken çocukluk döneminde birincil bakıcılarla kurulan ilişkinin niteliğinin, yaşamın daha sonraki dönemlerinde kurulacak olan ilişkilerde belirleyici olduğunu vurgular. Bu süreçte bakıcı ile çocuk arasında kurulan ilişki sonucunda, çocuğun bakıcısına ve kendisine ilişkin oluşturduğu zihinsel işleyen modeller yaşam boyu sürmekte ve her dönemde kişiler arası ilişkilerin temelini oluşturmaktadır (Bowlby, 1980).

#### **2.1.4.1 Bağlanma Türleri**

Bowlby (1958) ve Ainsworth (1989), ayrı ayrı ve birlikte yaptıkları çalışmalarda güvenli, kaygılı/kararsız ve kaçma olmak üzere üç temel bağlanma stili ortaya koymuşlardır. Bartholomew ve Horowitz (1991) bu bağlanma stillerinden farklı olarak, ancak Bowlby'nin bağlanma kuramına dayanarak, benliğe ve başkalarına ait zihinsel modellerin olumlu ve olumsuz olma durumlarının çaprazlanmasından oluşan, dörtlü yetişkin bağlanma stillerini geliştirmişlerdir. Bu kurama göre; güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu olmak üzere 4 bağlanma stili bulunmaktadır.

- 1) Güvenli Bağlanma Stili: Bireyin kendisine ve başkalarına ilişkin algılarının olumlu olduğu stildir.
- 2) Saplantılı Bağlanma Stili: Kişinin kendisi hakkındaki değersizlik duygularına, başkalarına ilişkin olumlu değerlendirmelerinin eşlik ettiği stildir.
- 3) Kayıtsız Bağlanma Stili: Kendisine ilişkin algının olumlu ancak başkalarına ilişkin algının olumsuz olduğu stildir.
- 4) Korkulu Bağlanma Stili: Her iki algının da olumsuz olduğu bağlanma örüntüsüdür.

Bu bağlanma stillerine sahip bireylerin kişilik özellikleri kısaca şu şekilde açıklanabilir:

Güvenli bağlanma stiline sahip kişiler; olumlu benlik algısına sahiptirler, kendilerini sevmeye değer görürler. Başkalarının; güvenilir, destek veren ve iyi niyetli olduğuna dair olumlu beklentileri vardır.

Bu özellikleriyle hem başkalarıyla yakınlık kurabilirler hem de özerk kalmayı başarabilirler (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Saplantılı bağlanma stiline sahip kişiler; kendilerini değersiz hissederler, sevilmeye değer görmezler, yakın ilişkilerinde kendilerini doğrulama ya da kanıtlama eğilimi gösterirler, ilişkilerinde gerçekçi olmayan beklentilere sahiptirler.

Kayıtsız bağlanma stiline sahip kişiler; yüksek özsayıya sahiptirler, özerkliğe aşırı derecede önem verirler, başkalarına karşı olumsuz tutuma sahiptirler; başkalarına olan gereksinimlerini, yakın ilişkilerin gerekliliğini reddederler.

Korkulu bağlanma stiline sahip kişiler; çok kaygılıdırlar, düşük özsayıya sahiptirler, başkalarının güvenilmez ve reddedici olduğuna ilişkin beklentileri vardır (Terzi ve Cihangir Çankaya, 2009).

#### **2.1.4.2 Bebeklik Döneminde Bağlanma**

Bebeklik döneminde duygusal gelişimin sağlıklı olabilmesinde anahtar rolü ebeveynler oynamaktadır. Bebeklikteki bağlanma kavramı; yaşamın ilk günlerinde başlayan, duygusal yönü ağır basan ve olması beklenen bir durumdur. Anne, baba ya da birincil bakım verenlere olumlu tepkilerin verilmesi; bu kişilere yönelme, arama, bağlanılan kişinin varlığının duyumsanmasına eş zamanlı olarak rahatlama duygusunun eşlik etmesi gibi duygu ve davranış örüntülerinin tümünü kapsamaktadır (Morgan, 1991).

Bağlanma, bebekle birincil bakım veren arasında gelişen ve bebekte güven duygusunu yerleştiren güçlü bir bağdır. İlk yılın ikinci yarısında bebek kendisinin ihtiyaçlarına yanıt veren kişiye bağlanmaya başlar. Bağlanma tam olarak altı ay ile yirmi dört ay arasında şekillenmektedir. Bu dönemin ardından çocuk yaşamında gerek birincil bakıcısıyla gerekse de diğer insanlarla geliştireceği karmaşık yapıdaki ilişkilere girecektir (Kaplan ve ark., 1994).

Bebek, doğumun ardından bağlanma davranışlarını ulaşabildiği herhangi bir kişiye yönlendirebilir. Ancak, altıncı aydan itibaren tüm "normal" bebekler, bu davranışları; kendi seçimlerine bağlı olarak yakınlık kurmak istedikleri ve kendisinden ayrı kalmaya itiraz etmedikleri tek bir kişiye yönlendirirler (Hazan ve Shaver, 1987). Bu kişiye “ birincil bağlanma objesi” denir.

Birincil bağlanma objesi ile bebek arasında diğer insanlardan farklı bir ilişki vardır. Bakıcı, bebeğin rahatlaması ve kendisini yeniden güvende hissetmesi için dönebileceği bir güvence üssü işlevini görmektedir. Eğer, bebek bağlandığı kişiye yakınsa, kendisini güvenli bir ortamda algılar ve araştırmacı davranışlarda bulunabilir. Bebek çevreyi araştırdıktan sonra sığınabileceği tek güvenilir dayanağın (birincil bağlanma objesinin) genellikle anne olduğunu bilmektedir. Bağlanma kuramına göre; ilk bağıllık ilişkisinin hem diğer niteliksel ilişkilerden farklı olması, hem de sonraki ilişkileri etkilemesi gerekmektedir. Bağlanma tarzları kendisini pekiştiren bir özelliğe de sahiptir. Diğer bir deyişle; var olmalarına neden olan karakteristik özellikleri, kendi devamlılıklarını da sağlayıcı niteliktedir. Sonraki yıllarda da bu bağlanma tarzlarının uzantıları söz konusudur (Hortaçsu, 2003).

Bebeklik dönemi ve bu erken dönemdeki bağıllık ilişkisine odaklanılmasının bir nedeni de, bunun daha sonraki benlik ve etkinlik gelişimine etki etmesidir. Erken güvenli bağlanmanın daha sonraki sosyal yetkinliğe ve yetişkinlikte kurulan ilişkilerin güven temelli olmasına yardımcı olduğuna dair kanıtlar vardır. Bununla birlikte; boşanma, ailedeki ciddi hastalık, çocuk istismarı ya da kötüleşen maddi durum gibi yaşam koşullarının güvenli bağlanma üzerinde yıkıcı etkileri söz konusudur. Çocuklukta kazanılan bağlanma şekli, sonraki yıllarda çocuğun yaşamını birçok yönden etkileyebilmekte, sağlıklı bağlanma konusunda sıkıntı yaşayan çocuklar, ileriki dönemde değişik ortamlarda zorlanma yaşayabilmektedir (Kağıtçıbaşı, 2000).

### 2.1.4.3 John Bowlby'nin Bağlanma Kuramı

Bebeklik dönemi olarak tanımlanan 0-2 yaş arası, çocuğun; fiziksel, zihinsel ve duygusal yönden en hızlı geliştiği dönemdir. Bu nedenle bu dönemde çocuğun sadece fiziksel gereksinimlerinin giderilmesi yeterli değildir. Henüz becerilerinin yeterli derecede gelişmemiş olmasına bağlı olarak; bebeğin, kendisine bakım veren kişiye bağımlı olduğu görülür, bu bağımlılık sürecinde bakım verenle kurduğu birebir ilişki ise, onun zihinsel ve duygusal gelişimi için son derece önemlidir. Bebeğin biyolojik yetersizliği dikkate alındığında, bakım verenine karşı bir bağlanmanın oluşması kaçınılmazdır.

Bağlanma terimi ise, bebeklerle anne-babaları ya da bakım verenlerin arasında kurulan, duygusal olarak olumlu ve yardım edici bir ilişkinin varlığını ifade eder (Öztürk, 2002). Yeni doğanın bu dönemde sosyal gereksinimini karşılamak için başvuracağı kişi, kendisiyle ilgilenen kişiden ibarettir ki, bu kişi genellikle "anne" olmaktadır.

Anne, çocuğun bağlanma gereksinimini tatmin ettiği bir "öteki" olarak da adlandırılabilir. İlk yıllarda anne ile kurulan bu bağ, çocuğun kişiliğinin önemli bir kısmını oluşturmakta ve bu özellikler hayat boyu değişime karşı bir direnç göstermektedir (Carver ve Scheier, 1998).

Bu ilişkinin daha derinlemesine incelenmesinde, hem çocuklarda hem de yetişkinlerde görülen psikopatolojik tablolarla bağlantısının kurulmasında "Bowlby'nin Bağlanma Kuramı"nın katkısı oldukça yüksektir. Bowlby, çocuk psikanalisti olması nedeniyle çocukluk döneminde psikopatolojiye neden olan etkenlerle ilgilenmiştir.

Bowlby diğer analistlerden farklı olarak araştırmacı bir bilim insanı olarak çalışmış; hayvan araştırmaları, sistem teorisi, bilişsel psikoloji ve davranışçılık ile ilgilenerek, bu alanları Freud'un motivasyonla ilgili erken dönem teorisinden edindiği bilgilerle birleştirmiştir.

Ürettiği “Bağlanma Kuramı ” ise, her ne kadar çeşitli gelişim disiplinlerinin eklektik bir karışımı ise Freudyan analitik temele oturmaktadır ve önceliği çocuğun duygusal gelişimine vermiştir. Kuramın temel noktası ise, annenin bebeğine dış dünyayı inceleyebileceği ve gerektiğinde emniyet duyguları içinde geri dönüşler yapabileceği güvenli bir ortam oluşturmasıdır.

Harlow, annenin bebeklik döneminde açlık, susuzluk gibi temel gereksinimlerini karşılayan olması nedeniyle, anne ve çocuk arasında bir bağlanma oluştuğunu ileri sürer ki, bu da Bowlby'nin araştırmalarının temel noktasını oluşturur. Bowlby'e göre, anne ve çocuk arasında kurulan güvenli bir bağlanma ilişkisi çocuğa sağlıklı psikolojik gelişim olanağı sağlar. Rhesus maymunlarında gözlenen bu bağlanma ilişkisi ile insanlardaki ilk bağlanma süreçleri arasında bir benzerlik olduğuna inanan Bowlby, yanlış gelişmiş ya da dönem dönem kesintilere uğramış bağlanma ilişkilerinin kişilik problemlerine ve zihinsel hastalıklara yol açacağını iddia eder. Örneğin, ona göre; güvensiz bağlanma biçimleri nevrotik bir kişiliğin gelişmesine zemin oluşturur.

Bowlby'e göre bağlanmanın çocuk açısından yaşamsal bir değeri vardır. Hayvanlarla yaptığı gözlemlerden anneye yapışmanın veya takip etmenin bebeğin yaşama şansını arttırdığı sonucuna varan Bowlby, insanlarda bağlanmanın bunun ötesinde bir işleve sahip olduğunu vurgular.

İnsan hayatı için bağlanmanın üç temel işlevi vardır; dünyayı keşfederken geri dönülebilecek bir liman olma, fiziksel gereksinimlerini karşılama ve hayata dair bir güvenlik duygusu geliştirebilme şansı. Bowlby'e göre; bu gereksinimler yeterli düzeyde karşılanmadığı takdirde, çocukta oluşan özbenlik algısıyla bağlantılı olarak patoloji gelişebileceğini öne sürer. Bu süreci ise, "çalışma modelleri" olarak adlandırdığı ilkeye dayandırır. Bu ilke aslında; Mahler, Kohut ya da Horney'nin vurguladığı süreçlerden farklı değildir, buna göre; anne tarafından bir ölçüde karşılanan güvenlik duygusu çocuğun dünyayı algılayışını belirler.

#### 2.1.4.4 Ainsworth'un Bağlanma Kuramı

Ainsworth bağlanma teorisinin işlemsel tanımını yapan kuramcıdır. Ainsworth öğrencileriyle birlikte ev ziyaretleri yaparak çocukları ve annelerini daha yakından gözlemlemiş ve bazı temel alanlarda (beslenme, ağlama, göz teması, gülümseme vb.) annenin çocuğun ihtiyaçlarına olan yanıtlarını incelemişlerdir.

On ikinci haftada bebek ve anne laboratuara alınmış ve Ainsworth'un 'garip durum (strange situation)' olarak adlandırdığı deney uygulanmıştır. Bu deneyde, bebek sekiz dakika boyunca bir yabancıyla annesinden ayrı kalır. Bu süreçte anneden ayrılma ve anneye buluşma anı çok önemlidir. Bu iki anda verilen tepkiye göre bebek iki ana bağlanma tarzından birine dahil edilir; emniyetli ya da emniyetsiz. Emniyetsiz bağlanma da kararsız ve kaçınan olarak ikiye ayrılmaktadır. Emniyetli bağlanmaya sahip çocuklar anne giderken normal bir gerilim yaşarlar, anne geri döndüğünde ise mutlu ve sevinçli bir karşılama içine girerler. Kararsız bağlanma tarzındaki çocuk ise anne giderken aşırı bir üzüntü ve ayrılamama davranışı gösterirken, anne geri döndüğünde anneye öfkeli ve reddedicidir. Kaçınan çocuklarda ise, ayrılış anı sakin ve neredeyse tepkisizken, buluşma anneyi reddedici ve uzaklaştırıcı özelliktedir.

Ainsworth'un tanımladığı bebek ile anne arasında oluşan güvenli bağlanma, çocuğun güvenli bağlanma süreci ile psikolojik gelişiminde ciddi bir öneme sahiptir ve annenin sıcak, duyarlı ve gereksinimi gidermeye hazır ayrıca da bağlanabilir olma özelliklerini taşımasıyla ilgilidir.

Emniyetli bağlanma, duygusal sağlığın bir kaynağı olarak görülür, çocuğa "ötekinin" onun için orada olacağı ile ilgili güven verir ki, bu da onun ilerleyen yaşamında tatmin edici ilişkiler kurma kapasitesine zemin oluşturur.

Deney sonuçlarına bağlı oluşturulan gruplandırmayı ise, sadece çocuğun duygu durumuna bağlamak ise yanlış bir değerlendirme olur. Çocuğun doğuştan getirdiği özelliklerinin yanı sıra çevre ile etkileşimine bağlı olarak kazandığı kişilik özellikleri de son derece önemlidir. Öyle ki, emniyetli bağlanmaya sahip çocukların annelerin çocuğun ağlamalarına duyarlı, çabuk güldürebilen ve de farklı gereksinimlerine uygun tepkiler verebilen annelerdir.

Kararsız bağlanan çocukların annelerinin ise, genellikle tepkilerinde tutarsız oldukları saptanmıştır. Mesafeli, duygusal olarak zor ulaşılan ve ihmalkar olan annelerin çocuklarının ise kaçınan bağlanma tarzına sahip olduğu bulunmuştur. Fakat bu ilişkilerin ilişkisel oluşu, aralarındaki neden-sonuç ilişkilerinin varlığını garanti etmez. Çocuğun mizacı da üçüncü değişken olarak bağlanma tarzına katkıda bulunabilir.

#### **2.1.4.5 Winnicott'un Bağlanma Kuramı**

Bowlby'e göre; bağlanma ister güvenli, ister güvensiz; kaçınan ya da kararsız olsun, gözlemlenebilir, ölçülebilir, değerlendirilebilir ve ilişkilendirilebilir niteliktedir. Winnicott ise, üstün becerileri olan bir klinisyen olmakla birlikte, kullandığı soyut açıklamalara bağlı olarak "anlaşılması zor" bir kuramcıdır.

Winnicott, çocuklarla ve psikopatolojik açıdan ağır vakalarla çalışmıştır. Bu durum onun özellikle "kendilik" ve "kendilik duygusunun gelişimi" ile ilgilenmesine yol açmıştır.

Bowlby ve Winnicott'ın bebek-ane ilişkisine ve burada neyin yanlış gidebileceğine ilişkin görüşleri oldukça benzerdir. Winnicott'a göre, "çevreye tutunma" anne tarafından sağlanır. Anne, büyüyen çocuğun gereksinim ve arzularına empati gösterebilir.

Çevreye tutunmadaki temel görev, bağlanma ve korunma olmakla beraber Bowlby'nin görüşlerine zıt olacak biçimde Winnicott bunun etiyolojik terimlerden çok varoluşsal terimlerle açıklar.

Ayrıca, çocukluk dönemi psikopatolojilerden biri olan çalma davranışına ilişkin olarak Bowlby ve Winnicott oldukça benzer açıklamalar yapmıştır. İfade biçimlerinde ve odak noktalarında ise bazı farklar göze çarpmaktadır.

Bowlby için çalma davranışı bir sosyolojik fenomendir, erken çocukluk dönemindeki kesintiye uğramış yaşantılarla ve anneye ayrılmaya olan hesaplaşmadır. Winnicott ise, çalma davranışının kendisini sembolik bir anlatım yolu olarak görür. Çalınan nesne, kayıp anne imajının yerine geçer ve annenin yokluğu ile oluşan duygusal eksiklik arasında bir köprü işlevi görür. Buradaki fark, Bowlby'nin davranışı açıklamaya çalışırken, Winnicott'ın davranışın anlamıyla ilgilenmiş olmasıdır. Winnicott'a göre; iyi bir anne, çocuğu ile empati kurarak, çocuğun nesne devamlılığı bilgisinin hangi basamağına ulaştığını anlar ve böylece, ondan ne kadar süre için ayrı kalabileceğini bilir. Winnicott bunu şu cümleleriyle ifade etmiştir: "Anne bilir ki; çocuğunu, çocuğun annenin yaşadığı ve ona yakın olduğu fikrini koruyabileceğinden daha uzun süre (gün, saat, dakika) yalnız bırakmamalı, ondan ayrılmamalıdır.

Eğer anne, çocuktan çok uzun bir süre olmak zorunda olduğunu biliyorsa, çocuğun tekrar anneyi kabul edebilmesi için, çocuğuna kavuştuğu sırada annenin de bir terapist d6nmesi, bir terapist gibi davranması gerebilir (Tüzün ve Sayar, 2006).

Winnicott'a göre, kendilik algısının temelini oluşturan deneyimler başlangıçta zaman ve mekanda dağınmık olan, henüz bütünleşmemiş deneyimlerdir. Kendiliğın bütünleşmesi ise, annenin çocuğuna sağladığı ortama bağılı olarak, anne çocuk ilişkisinin içinde gelişir. Çocuğun zaman içinde bütünleşmiş bir algısının olması ve kendilik duygusunu geliştirebilmesi ise, annenin ona sunduğı "kucaklayıcı ortam" sayesinde olur. Annenin çocukla ilgili bütünleşmiş tasarımları sayesinde çocuk giderek kendi bütünlüğünü kavramaya başlayacaktır.



Burada önemli olan diğer kavram ise, Winnicott'a göre çocuğun yalnız kalabilme kapasitesini geliştirmesidir. Buna göre; annenin görevi sadece çocuğun gereksinimlerini anı anına karşılamak değildir, çocuğun kendi başına durabildiği sakin dönemleri ve yalnızlık deneyimlerini gereksiz uyarılarla bölmesidir. Annenin bu süreyi talepsiz geçirerek çocuğun yalnız deneyimine eşlik etmesi kendilik algısının gelişimi açısından gereklidir.

Çocuğun anneyle iletişime geçtiği ilk dönemde tüm güçlülük duygusu iyice yerleştikten sonra, bu yanılsamanın kademeli olarak kırılması yoluyla, çocuk tüm güçlülük deneyimlerinden gerçeklik ilkesine doğru bir geçiş yapar. Bu noktada gereksinimleriyle her şeyi yaratan artık kendisi değildir, ortada bir dış dünyanın getirdiği gereklilikler, zorluklar ve zorunluluklar vardır. Bu geçişi kolaylaştıran öge ise, annenin kaçınılmaz olarak gerçekleşen yetersizlikleridir. Bu asgari düzeyde örselenmeler sayesinde çocuk bir dış dünyanın olduğunu ve onun getirdiği gerçeklikleri fark eder (Tüzün ve Sayar, 2006).

### **2.1.5. Anne-Baba-Çocuk İlişkilerinin Önemi**

Aile, birbirini etkileyen ve birbirinden etkilenen karı-koca, anne-baba-çocuk ve kardeşler alt sistemlerinden oluşmaktadır. Özellikle okul öncesi dönemdeki yani 0-6 yaş arasındaki çocuklar için anne ve babasıyla ilişkileri oldukça önemlidir.

Ebeveynlerin çocukla ilişkilerinin yanı sıra, ebeveynlerin birbiriyle ilişkilerinin de çocuk üzerinde oldukça fazla etkisi olduğu bilinmektedir. Ebeveyn-çocuk ilişkisi, çocuğun kişilik gelişiminde de son derece önemli bir rol oynamaktadır. Birçok kuramcı tarafından farklı kavramlarla açıklansa da çocuğun yaşamının ilk yıllarının yaşamının sonraki dönemlerinde ne kadar etkili olacağı tartışmasızdır. Başka bir şekilde söyleyecek olursak, yaşamın ilk yılların kişiliğin temellerinin atıldığını düşünülecek olursa bu temelin özelliklerinin önemi daha iyi anlaşılabilir. Bireyin psikolojik, sosyal gelişimi ve kişilik özelliklerinin temellerinin atıldığı okul öncesi dönemin yani 0-6 yaş arası çocukluk çağının oldukça önemli olduğu bilinmektedir. Bu dönem üzerinde ebeveyn-çocuk ilişkisinin etkileri de yadsınmaz (Öngider, 2013).

Bir çocuğun anne ya da ona bakım veren kişiden ayrıldığında verdiği tepkiyi anlamak için öncelikle bu kişi ile olan bağılık ilişkisini anlamak gerekir. Bebeğin ilk anlardan itibaren sıcaklık, beslenme gibi karşılanması hayati olan bir dizi ihtiyacı vardır. Bebek, bu ihtiyaçları karşılayan kişiye karşı ilgi duymaya başlar. Bu durum annenin, bebeğin psikolojik ihtiyaçlarını beslemesinin de bir sonucudur. Bebeğin annenin beklediği şeyleri öğrenmesi de, annenin memnuniyetini doğurur. Bu iki tarafta birbirini desteklemektedir (Bowlby, 1969).

Anne ve baba çocuğun bakımı ile uğraşırken, ona kendi dünya görüşlerini, deneyimlerini, düşüncelerini sunarlar. Bu deneyim düşünce ve duygu birikimi içinde sağlıklı aktarımlar olduğu gibi sağlıklı aktarımlarda da bulunur. Korkular, kaygılar, hatalı davranışlar ve düşünceler de öğretilir (Meshulam, 2007).

Çocuklarda davranış problemlerine neden olan birçok etken bulunmaktadır. Bu etkenlerden en önemlisi çocuğun ilk sosyal çevresi olan ailedir. Aile içerisinde ebeveynin çocukla olan etkileşimi çocuğun ileriki yaşamında olumlu ya da olumsuz izler bırakmaktadır. Bu izlerin olumlu olabilmesinde öncelikle anne ve baba tutumlarının, eşler arası ilişkilerin ve ebeveynin çocukla iletişiminin sağlıklı olması önem taşımaktadır (Efe, 2005).

Çocuğun cinsiyeti, parçalanmış ya da tam aileye sahip olma durumu, tek ebeveynle yaşama durumunda diğer ebeveynle olan ilişkiler, ailede yaşayan diğer bireyler çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerinde etken olan aileye ilişkin faktörlerdir (Alisinanoğlu ve Ulutaş, 2000).

Ebeveynlerin sert ya da etkisiz disiplin uygulamaları, denetimsizlik, eşler arası problemler, depresyon, duygusal ve sosyal açıdan çocuğun yeterince desteklenememesi ve ailenin işlevini yerine getirememesi, bebeklik döneminde çocukta meydana gelen güvensizlik, inatçılık ve dışa vurulan ilk problem davranışa verilen tepki, düşük doğum ağırlığı, babanın ilgi ve sevgi eksikliği, düşük sosyoekonomik düzey ve çevre gibi faktörler problem davranışların nedenleri olarak gösterilmektedir (Gimpel ve Holland, 2003).

Çocuklara aile içinde iletişim becerilerini geliştirmeleri için fırsat verilmemesi, çevresiyle etkileşimde bulunabilecekleri ortamlardan yoksun bırakılması, ailede boşanma, ölüm vb. olaylarının yaşanması gibi durumlarda çocuklar; içe kapanıklık ve huzursuzluk, endişe, korku, bunalma (anksiyete) gibi problem davranışlar geliştirebilmektedirler.

Çocuklarda okula gitme zorluğunda; okuldan aşırı korku kaynağını aileden almaktadır. Çocuk aile içindeki güvenini ve düzenini, özellikle annesini kaybetme korkusu içine girer, bu korku çocukta bilinç düzeyine gelemez ve çocuk bu korkuya okula yansıtır. Okula gitmek istememenin temel belirtisi, okuldan korkması ve okula gitmek istememesidir.

Korku, tüm okula karşı olabileceği gibi, bir arkadaşına ya da öğretmene karşı da olabilir. Bazı çocuklar okula kadar götürülmek isterler bazıları da aylarca okula gitmek istemezler. Çocuk bu güçlüğüne anne babasına belirtir ve evde kalmak ister. Okul reddi olan çocuklarda bir dizi psikolojik belirtilerde görülür. Genel olarak bu çocuklar kendine güveni olmayan, kendi kendine bir iş yapamayan anne-babaya bağımlı çocuklardır. Aile bireyleri dışındaki diğer kişilerle iletişim kurmakta zorlanırlar ve utanırlar. Okulu reddetmede aile içi ilişkiler de önemli hale gelmektedir. Tipik durumlarda okul reddi olan çocukların anneleri depresif karakterde kişilerdir.

Annenin kendi annesi ile ilişkileri ikili duygular içindedir, anne kendi annesine bağımlılık duygusu içindeyken bu duygu altında annesine saldırgan davranışlarda bulunur. Anne kendi çocuğu ile ilişkilerini aynı duygu içinde geliştirir. Eğer eşi ile ilişkilerinden mutlu değilse çocuğu ile bağımlı ilişkiye girer. Aile de bir ölüm ya da ağır bir hastalık olursa annenin çocuğu ile olan bağımlı ilişkisi artar. Annenin çocuğa karşı davranışları aşırı koruyucudur. Çocuğun bağımsızlığı kendi kendine iş görmesi anne tarafından zor kabul edilir. Diğer taraftan annenin çocuğa karşı duyduğu reddedici duygu, annede suçluluk duygusu yaratır. Bu duygu altında anne çocuğa karşı aşırı ilgi gösterir. Bu durum çocuk hastalandığı zaman daha fazla ortaya çıkar (Özdoğan, 1986).

Son yıllarda babanın rolü üzerinde de durulmuştur. Baba daha çok pasiftir ve çocuğun eğitim sorunlarıyla az ilgilenir. Ailede genellikle ikinci rolü alır. Çocuk aile içinde gerçek rehberi bulamaz (Özdoğan, 1986).

### **2.1.6 Okula Gitme Zorluğunun Nedenleri**

Anne ile çocuğun kurumsal veya yasal olarak birbirinden ayrılmasını gerektiren bir dönem, okula başlama dönemidir. Çocuk okula başlama döneminde kendisinden beklenen çeşitli ödevler ve sorumluklar ile başa çıkmak durumunda kalacaktır. Bu sorumluklardan biri de, kendisine bakım veren kişiden günün belirli saatlerinde ayrılıp, yaşlıları ile aynı ortamda kalabilme görevidir.

Çocuk okul öncesi dönemde anneye aşırı derecede bağımlıdır. Anneden ayrılma korkusu vardır. Bağımsız hareket etme kendi kendine yetme gibi davranış tarzları çocukta gelişmemiştir. Çocuk aile dışındaki ilişkilerinde genellikle korkulu ve çoğunlukla sosyal ilişkileri zayıftır. Çocuk ailesi dışında özellikle okulda kendini baskı altında hisseder. Bu tip çocuklar; annenin hastalanmasından, yeni kardeş doğmasından, anne-baba arasındaki geçimsizlikten, ya da boşanmasından, ev değiştirme nedenleriyle okul değiştirmekten çok etkilenirler; korkuları artar. Bu nedenle çocuğun uzun süre uzaklaşması çocuğun sosyal ilişkilerini de olumsuz yönde etkilemektedir. Çocukta suçluluk duygusu gelişir, aşırı duyarlı olan çocuğun tekrar okula uyumu zorlaşır. Okula başlama, çocuklar için aileden ayrılma uzun süreli ayrılma ve aynı zamanda çocuğun dış dünya ile ilk karşılaşma dönemi olması bakımından oldukça önemlidir. Okul, anneden sonra çocuğun sığınağıdır. Okul ile birlikte, çocuğun dünyasına onu ileride belki de anne-babası kadar etkileyecek, yeni bir yetişkin öğretmeni girer (Özdoğan, 1986).

Öğretmenle kurulan ilk ilişkilerin olumlu ve sevgiye dayalı olması çocuğun gelecekteki öğrenim hayatı açısından son derece önemlidir (Özcan ve Aysev, 2009).

Okula başlama döneminde, anneden ayrılma kaygısı yaşayan çocuklar, daha çok kaygılı- kararsız bağlanma stiline ait özelliklere sahip çocuklardır. Bu durumun etkileri karşımıza başta anne olmak üzere bağlandığı kişiden ayrılmaya direnme, bu tür ayrılma durumlarında ise yineleyen aşırı sıkıntı duyma şeklinde çıkabilmektedir. Okul öncesi dönemde sinyalleri verilse bile çocuk anneden ayrılmaya zorunlu değilse, bu durum okula başlamadan önce çoğunlukla anlaşılmamakta ya da ötelenmektedir. Okula gitme zorluğunun görünen nedenleri ne olursa olsun temel sebebi anneden ayrılma korkusudur. Aile bireylerinin birbirine bağlı ve bağımlı olduğu bir yapılanma söz konusudur. Aile bireylerinden her biri kendisine veya diğer aile üyelerine bir şey olacağı korkusu yaşar ( Tüzün ve Sayar, 2006).

Beş temel aile etkileşimi en sık görülenlerdir:

- a) Anne- baba çocuğa okulda bir şey olacak diye korkmaktadır.
- b) Anne ya da baba kronik anksiyeteden yakınmakta ve kendilerine bir şey olacağından korkmaktadır.
- c) Anne-baba genel tutumlarında çocuğun kendilerine bağlı ve bağımlı kalmasını istemekte ve desteklenmektedir.
- d) Çocuk kendi yokluğunda anne ya da babasına bir şey olacağından ya da kendisini bırakıp gideceğinden korkmaktadır.
- e) Çocuk, anne ve babasının yokluğunda kendisine bir şey olacağı korkusundadır (Öztürk, 2002).

Okul korkusu geliştiren çocukların kişilik özelliklerine bakıldığında ise, bunların daha çok uslu, uyumlu diye bilinen, başarı kaygılı, onay bekleyen, ailesine bağımlı çocuklar olduğu görülmektedir. Genelde strese neden olabilen bir etken hastalığı başlatır (Ailede hastalık, sosyoekonomik kriz, kayıp, göç, kardeş doğumu vb.) ( Tüzün ve Sayar, 2006).

Okul fobisinde iki ana eğilim karşılıklı rol oynar;

1.Okul ile ilişkili kaçınma davranışları.

2.Rahat ve güvenliği sağlayacak durumları aktif olarak aramadır (Tüzün ve Sayar, 2006 ).

Çocuklardaki okul reddinde bedensel yakınmalar da görülebilir. En sık olarak karın ağrısı olarak karşımıza çıkmaktadır. Mide bulantısı, kusma, baş ağrısı ve uykusuzluk şeklinde de olabilir. Bu bedensel yakınmalar genellikle sabahları okula gitmeden önce ya da Pazar akşamları ortaya çıkar. Tatil günlerinde ise bu yakınmalar ortadan kalkar (Özdoğan, 1986).

Anlaşılacağı üzere, okulların başlama süreciyle bağlantılı olarak hem çocuklar hem de aileleri bir takım sorunlar yaşamaktadır. Okula gitme zorluğu da bunlardan bir tanesidir. Bu çalışmada okula gitme zorluğunun nedenleri ve annelerin kaygı düzeyleri ile bağlanma stilleri arasındaki ilişki araştırılıp incelenmiştir.

### **2.1.7 Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşayan Çocukların Annelerinin Sürekli Kaygı Düzeyleri İle Bağlanma Biçimleri Arasındaki İlişki İle İlgili Yapılan Yurt İçindeki Ve Yurt Dışındaki Çalışmalar**

Türkiye’de yapılan bir çalışmada, okul öncesi yaş grubunda bulunan ve AAB tanısı alan çocukların annelerinin mizaç özelliklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Yöntem olarak, AAB tanısı konan 4-7 yaş arası 60 çocuğun ve herhangi bir hastalık nedeniyle tedavi görmeyen sosyodemografik özellikler açısından birebir eşleştirilmiş 60 çocuğun anneleri çalışmaya alınmıştır. Tüm olgular için sosyodemografik veri formu, Çocuklar için Davranış Değerlendirme Ölçeği (ÇDDÖ), Mizaç Değerlendirme Ölçeği (TEMPS-A) uygulanmıştır. Bulgularında, hastaların yaş ortalamaları 5,12 ( $\pm 0,85$ ) olup 32’si kız, 28’i erkektir. AAB olan grubun ÇDDÖ’de tüm davranış sorunları skorlarının kontrol grubundan daha yüksek olduğu saptanmıştır. AAB olan çocukların annelerinin, kontrol grubuna oranla depresif, siklotimik, irritable ve anksiyöz mizaç alanlarında daha yüksek puanları olduğu belirlenmiştir.

Sonuç olarak; AAB olan çocukların annelerinin depresif, siklotimik, irritabl ve anksiyöz mizaç puanlarının kontrol grubundan yüksek olduğu bulunmuştur. Bu çalışmanın toplum tabanlı, daha fazla sayıda çocuğu kapsayacak ileriye dönük çalışmaların başlangıcı olabileceği düşünülmüştür (Erermiş, Bellibaş, Özbaran ve ark., 2009).

Çocuklarda okul korkusu yakınması genellikle ayrılık bunaltısına bağlı bir kaçınma davranışıdır. Türkiye’de yapılan diğer bir çalışmada amaç, okul korkusu yakınması olan çocukların ana babalarında ruhsal bozuklukları incelemektir. Yöntem olarak bu çalışmada iki grup ana baba karşılaştırılmıştır: İlkinde , okul korkusu yakınması olan çocukların ana babaları ( n=50) ; diğerinde ise, ruhsal muayeneleri normal olan çocukların ana babaları (n=50). Tüm ana babaların ayrıntılı ruhsal değerlendirmeleri, çocukların tanılarına kör bir araştırmacı tarafından DSM-IV için Yapılandırılmış Klinik Görüşme Formu (SCID-I) ile yapılmıştır. Özellikle bunaltı ve duygudurum bozukluklarını belirlemek amacıyla Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ), Beck Anksiyete Ölçeği (BAÖ), Liebowitz Sosyal Anksiyete Skalası (LSAS) uygulanmıştır. Araştırma grubundaki ana babaların okul korkusu olan çocukları (n= 25), kontrol grubundaki ana babaların çocuklarıyla (n= 25) yaş ve cinsiyet açısından benzerdir ve tüm çocuklar DSM-IV tanı ölçütlerine dayalı olarak değerlendirilmiştir. Çocuk ve Gençler İçin Davranış Değerlendirme Ölçeği (ÇGDÖ), ana babalar tarafından doldurulmuştur. Bulgular olarak, okul korkusu olan çocukların tümü değişik bunaltı bozuklukları tanıları almıştır. Bu çocukların ana babalarında psikopatoloji normal çocukların ana babalarından yüksek bulunmuştur. BDÖ, BAÖ ve LSAS korku/kaygı alt ölçeği puanları da daha yüksek olarak saptanmıştır. Sonuç olarak; okul korkusu yakınması olan çocukların ana babalarında psikopatoloji görülme oranlarının daha yüksek bulunması, bunaltı bozukluğu olan çocuklarda sağaltım girişimlerinin ana babaları kapsayacak biçimde olması gerektiğini düşündürmüştür (Özcan, Kılıç ve Aysev, 2006).

Anksiyete bozukluklarındaki ailesel yatkınlık, ebeveyninde anksiyete bozukluğu olan çocuklar üzerinde yapılan çalışmalar ve anksiyete bozukluğu olan çocukların akrabalarıyla yapılan çalışmalarla belirlenmiştir. Anksiyete bozukluğu olan ebeveynlerin çocuklarında ve anksiyete bozukluğu olan çocukların erişkin akrabalarında anksiyete bozuklukları daha sık görülmektedir. Aile çalışmaları panik bozukluk, yaygın anksiyete bozukluğu, obsesif kompulsif bozukluk, sosyal fobi ve diğer fobik bozukluklar için özel bir ailesel kümelenmeyi göstermektedir. Ayrıca, babaya kıyasla anne ile çocuktaki ruhsal sorunlar arasında daha güçlü bir ilişki saptanmıştır (Connel ve Goodman, 2002).

Genetik etmenlerin yanı sıra sorunlu ailevi işlevselliğinin de okul reddine neden olabileceği belirtilmiştir. Bu konuda aileyi değerlendiren birkaç çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalarda, okul reddi olan olguların ailelerinde farklı aile işlevleri tanımlanmaktadır.

Bernstein ve arkadaşları, aile bütünlüğü ve aile fonksiyonlarını değerlendirdikleri çalışmalarda, okul reddi ve ayrılma anksiyetesi bozukluğu olan çocukların ailelerinde işlev bozukluklarının daha sık olduğunu saptamışlardır. Bernstein ve Borchardt, bu grupta parçalanmış ailelerin oranının (%39.6) topluma göre daha yüksek olduğunu bildirmişlerdir. Parçalanmış ailelerde roller ve iletişim alanındaki güçlüklerin, bütünlüğün korunduğu ailelere göre daha sık olduğu da belirtilmiştir (Bernstein ve Garfinkel, 1988).

Kearney ve Silverman, okul reddi olgularında aile alt tiplerinin belirlenmesinin önemli olduğunu vurgulamışlardır (yapışık aile, çatışmalı aile, izole aile, uzak aile, sağlıklı aile). Çocuklarında okul reddi olan 64 aile değerlendirildiğinde, okul reddi olan çocukların aile tipi, hem yapışık hem çatışmalı karışık aile yapısı olarak tanımlanmıştır (Kearney ve Silverman, 1995).



Yapılan başka bir çalışmada, anksiyete bozukluğu olan annelerin çocuklarıyla kurdukları ilişkide sağlıklı annelere göre daha katı ve olumsuz oldukları, çocuklarına daha az özerklik verdikleri ve daha fazla eleştirici davrandıkları belirlenmiştir. Annelerdeki anksiyetenin, çocuklarıyla kurdukları ilişkinin sıcaklığını ve yakınlığını etkilediği saptanmıştır.

Yapılan çalışmalarda, çocukların korkuları ile annelerinin korkuları arasında yoğun benzerlikler tespit edilmiş ve bu ilişkiye model almanın aracılık edebileceği bildirilmiştir. Ayrıca korkularını sıkça dile getiren annelerin çocuklarında da korkuların daha şiddetli olduğu bulunmuştur (Whaley, Pinto ve Sigman, 1999).

## **BÖLÜM III**

### **YÖNTEM**

#### **3.1 Araştırmanın Amacı**

Bu araştırma okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların annelerinin sürekli kaygı düzeyleri ile bağlanma biçimleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılmıştır.

#### **3.2 Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman**

Araştırma; 2013-2014 Eğitim ve Öğretim yılı içerisinde okula gelmiş olup, okula gitme zorluğu yaşayan ve yaşamayan çocukların anneleri ile okul içerisinde gerçekleştirilmiştir.

#### **3.3 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi**

Araştırma evrenini, 2013-2014 Eğitim ve Öğretim yılı içerisinde okula gelmiş olup, okula gitme zorluğu yaşayan ve yaşamayan toplamda 120 çocuk annesi oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini, 2013-2014 Eğitim ve Öğretim yılı içerisinde okula gelmiş olup, İstanbul ili içerisinde bulunan özel bir kolejde 5 farklı anaokuluna devam eden okula gitme zorluğu yaşayan 60 çocuğun annesi ve okula gitme zorluğu yaşamayan 60 çocuğun annesi oluşturmaktadır.

### 3.4 Araştırmaya Alınma Kriterleri

2013-2014 Eğitim ve Öğretim yılı içerisinde okula gelmiş olup, okula gitme zorluğu yaşayan ve yaşamayan çocukların annesi ile gerçekleştirildi.

Okula gitme zorluğu yaşama şu şekilde tanımlanmıştır:

- Okula gelirken annesinden ayrılmak istememe,
- Annesinden ayrılma bile sürekli ağlama,
- Sınıfa girmek istememe,
- Öğretmeni ve arkadaşlarıyla iletişime geçmeme,
- Yapılan etkinliklere katılmama ve bu kriterlerin en az 1 ay devam etmesi.

Okula gitme zorluğu yaşamama şu şekilde tanımlanmıştır:

- Okula gelirken annesinden ayrılmada herhangi bir sıkıntı yaratmama,
- Annesinden ayrıldığı için ağlamama,
- Sınıfa girerken herhangi bir problem olmaması,
- Öğretmeni ve arkadaşlarıyla iletişimin iyi olması,
- Yapılan etkinliklere katılması.

Okula gitme zorluğu yaşayan ve yaşamayan öğrenciler yukarıda sıralanan kriterler doğrultusunda doğal gözlem yoluyla seçilip anneleri ile çalışmanın amacı açıklanıp, randevu verilerek iletişime geçilmiştir.

### 3.5 Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri “ Ebeveyn Kişisel Bilgi Formu”, “Spielberger Sürekli Kaygı Envanteri ” ve “ İlişki Ölçekleri Anketi ” ile toplanmıştır.

#### 3.5.1 Ebeveyn Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından oluşturulan bu formda; çocuk ve ailesiyle ilgili sosyo-demografik özelliklerle birlikte “Okula Gitme Zorluğu ” açısından risk faktörü olduğu belirtilen sorular sorulmuştur.

Önceki okul yaşantısı (kreşe gidip gitmediği, orada sorun yaşayıp yaşamadığı), öğretmeni ya da arkadaşları tarafından korkutulma, dayak gibi olaylarla karşılaşmış ve karşılaşmadığı, ailenin tipi, bebeklik yaşantısı ve bu süreçte bakımını üstlenen kişiler, anne ya da babanın evden uzun süreli ayrılığı, kayıp yaşantısı, yakın tarihte (son 1 yıl içinde) aile içi ilişkilerde bozulma ve göçün (taşınma, okul ya da öğretmen değişikliği gibi) sorgulanması amaçlanmıştır.

### **3.5.2 Spielberger Sürekli Kaygı Envanteri (STAI 2):**

Orijinal formu Spielberger ve Arkadaşları tarafından durumluk ve sürekli kaygı seviyelerini ayrı ayrı saptamak amacıyla geliştirilen ölçeğin Türkçeye uyarlanması, güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları Öner ve Le Compte (1985) tarafından yapılmıştır. Bir öz değerlendirme türü olan ölçek, toplam 40 maddeden oluşan iki ayrı ölçekten oluşmaktadır. Bu çalışmada, envanterin 20 maddelik Sürekli Kaygı Ölçeği kullanılmıştır.

4'lü Likert tipi olan ölçekte, 1, 6, 7, 10, 13, 16, ve 19 maddelere verilen cevaplar tersine puanlanır. Ölçekten elde edilen toplam puan değeri 20 ile 80 arasında değişebilir. Puanın büyük olması kaygı seviyesinin yüksek olduğunu, küçük puan kaygı seviyesinin düşük olduğunu işaret eder.

Sürekli Kaygı Ölçeği, bireyin içinde bulunduğu ortamın koşullarından bağımsız olarak genellikle kendini nasıl hissettiğini belirler. Sürekli Kaygı Ölçeği'nin yanıtlanmasında; "hemen hiç", "bazen", "çoğu zaman" ve "her zaman" seçenekleri arasında seçim yapılır.

### **3.5.3 İlişki Ölçekleri Anket (İÖA)**

Bağlanma stillerini ölçmek için, İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) kullanılmıştır. Griffin ve Bartholomew (1994) tarafından geliştirilen ve Türkçeye Sümer ve Güngör (1999) tarafından uyarlanan likert tipindeki ölçek, güvenli, kaçınmacı, kaygılı ve saplantılı olmak üzere dört bağlanma stilini belirlemek için kullanılmaktadır. 17 maddeden oluşan İÖA, 1 (bana hiç uygun değil) ile 7 (bana tamamen uygun) aralığında değerlendirilmektedir.

Güvenli bağlanma ve kaçınmacı bağlanma beşer madde ile, korkulu bağlanma ve saplantılı bağlanma ise dörder madde ile ölçülmektedir.

Ölçekte yer alan maddelerden birisi (Başkalarıyla yakın duygusal ilişkilerim olmadığı sürece oldukça rahatım) tersine kodlanarak hem kaygılı bağlanmayı hem de tersine kodlanmadan kayıtsız bağlanmayı ölçmek için kullanılmaktadır. İÖA'nın orijinalinde alt ölçeklerinin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları 0.41 ile 0.70 arasında bulunmuştur.

İÖA'daki 30 maddenin 17'si 4 bağlanma stili için kullanılmaktadır. (Diğerleri bağlanma boyutları ve Collins & Read'in 3 faktörünü -yakınlık, dayanma, kaygı- elde etmek için kullanılıyor ve Hazan & Shaver'in, üçlü ölçümüne yönelik maddeler de var.)

Ölçeğin 4 alt boyutu (17 MADDE): \* Güvenli Bağlanma

\* Korkulu(kaygılı) Bağlanma

\* Kayıtsız(kaçınmacı) Bağlanma

\* Saplantılı Bağlanma

Diğer alt boyutları(13 MADDE):\* Yakınlık

\* Dayanma

\* Kaygı Elde Etmek

( Bu 3 alt boyut ve 13 madde yetişkin bağlanma ölçeğinden alınmıştır.

### **3.6 Verilerin İstatiksel Analizi**

Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 21.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotları (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma) kullanılmıştır.

Bağlanma envanterinin alt ölçekleri ile kaygı ölçeği normal dağılım göstermemektedir. Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında iki grup arasındaki farkı Mann Whitney-U testi, ikiden fazla grup durumunda parametrelerin gruplararası karşılaştırmalarında Kruskal Wallis H-Testi kullanılmıştır.

Araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenleri arasındaki ilişki Spearman korelasyon ile test edilmiştir. Bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki korelasyon ilişkilerine göre değerlendirilmiştir (Kalaycı, 2006).

<b>R</b>	<b>İlişki</b>
0,00-0,25	Çok Zayıf
0,26-0,49	Zayıf
0,50-0,69	Orta
0,70-0,89	Yüksek
0,90-1,00	Çok Yüksek

Elde edilen bulgular %95 güven aralığında %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

## BÖLÜM IV

### BULGULAR

Bu bölümde, araştırma doğrultusunda örneklem grubundan toplanan verilerin çözümlenmesiyle elde edilen bulgular açıklamaları ile birlikte sunulmuştur. Örneklem grubuna uygulanan “Kişisel Bilgi Formu” ile elde edilen veriler grubun genel özellikleri frekans ve yüzde dağılımları şeklinde tablolatırılmıştır.

**Tablo 1. Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşayan Çocukların Çeşitli Değişkenlere İlişkin Dağılımı (n=60)**

Bu araştırmada, araştırmacının sorularını yanıtlayan katılımcıların Kişisel Bilgi Formundaki soru sıralamasına göre, frekans ve yüzde (%) dağılımları aşağıdaki gibidir.

		<i>F</i>	<i>%</i>
<b>Cinsiyet</b>	Kız	26	43.3
	Erkek	34	56.7
<b>Daha önce anaokuluna gitme durumu</b>	Evet	30	50.0
	Hayır	30	50.0
<b>Anaokulunda herhangi bir sorun yaşama durumu</b>	Hayır	43	71.7
	Okulu sevmedi	4	6.7
	Ağladı	13	21.6
<b>Öğretmeni ya da arkadaşları tarafından korkutma olup olmaması</b>	Evet	1	1.7
	Hayır	59	98.3
<b>Annelerin yaşı</b>	30 yaş ve altı	45	75.0
	31 yaş ve üzeri	15	25.0
<b>Babaların yaşı</b>	30 yaş ve altı	32	53.3
	31 yaş ve üzeri	28	46.7
<b>Ebeveynlerin medeni durumu</b>	Evli	51	85.0
	Bekar	9	15.0

		<i>F</i>	<i>%</i>
<b>Aile tipi</b>	Çekirdek aile	43	71.7
	Boşanmış aile	9	15.0
	Geniş aile	8	13.3
<b>Evlilik süresi</b>	1-4 yıl arası	38	63.3
	5-10 yıl arası	22	36.7
<b>Gelir düzeyi</b>	İyi	14	23.3
	Orta	46	76.7
<b>Annelerin eğitim düzeyi</b>	Lise mezunu ve altı	24	40.0
	Lisans mezunu ve üzeri	36	60.0
<b>Babaların eğitim düzeyi</b>	Lise mezunu ve altı	11	18.3
	Lisans mezunu ve üzeri	49	81.7
		<i>F</i>	<i>%</i>
<b>Annelerin mesleği</b>	Ev hanımı	27	45.0
	Memur	11	18.3
	Serbest meslek	22	36.7
<b>Babaların mesleği</b>	Memur	11	18.3
	Serbest meslek	49	81.7
<b>Çocuk sayısı</b>	1 çocuk	22	36.7
	2 çocuk	38	63.3
<b>Çocuğun sağlık sorunu</b>	Yok	59	98.3
	Alerjik astım	1	1.7
<b>Çocuğun bakımında eşin yardımı</b>	Yardım ediyor	23	38.3
	Eve geçtiği için yardım edemiyor	37	61.7
<b>Çocuğun bakımında çevrenin yardımı</b>	Yardım eden yok	17	28.3
	Anneanne ve bakıcı	43	71.7
<b>Günlük olarak çocuğa ayrılan süre</b>	1 saat	33	55.0
	2-3 saat	10	16.7
	4 saat	10	16.7
	5 saat ve üzeri	7	11.6
<b>Çocuğa oyun için ayrılan süre</b>	Hiç zaman ayırmıyor	12	20.0
	1 saat	41	68.3
	2 saat	7	11.7

		<i>F</i>	<i>%</i>
<b>Çocuğa ayrılan televizyon süresi</b>	Hiç zaman ayırmıyor	19	31.7
	1 saat	22	36.7
	2 saat	10	16.6
	3 saat ve üzeri	9	15.0
<b>Haftasonu etkinliği</b>	Dışarı çıkmak	43	71.7
	AVM'e gitme	6	10.0
	Evde oturma	11	18.3
<b>Temel eğitimde değişiklik olma durumu</b>	Evet	40	66.7
	Hayır	20	33.3
<b>Anne ya da babanın evden uzun süre ayrı kalma durumu</b>	Evet	21	35.0
	Hayır	39	65.0
<b>Anneden kolay ayrılabilme durumu</b>	Evet	8	13.3
	Hayır	52	86.7
<b>Çocuğın hayatında değişim olma durumu</b>	Evet	23	38.3
	Hiçbir değişiklik olmadı	37	61.7
<b>Kardeş doğumu</b>	Evet	36	60.0
	Hayır	24	40.0

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşıyan çocukların %56.7'si (n=34) erkek ve %43.3'ü (n=26) kızdır. Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşıyan çocukların %50.0'si (n=30) daha önce anaokuluna gitmiştir. Çocukların %71.7'si (n=43) anaokulunda sorun yaşamamıştır.

Çocukların %63.3'ü (n=38) 2 kardeşler, %71.7'sinin (n=43) annelerine çocuk bakımı için anneanne ile bakıcı yardım etmekte, %55.0'ine (n=33) ailesi tarafından günde 1 saat vakit ayrılabilmekte, %68.3'üne (n=41) ailesi tarafından günde 1 saat oyun için vakit ayrılabilmekte, %36.7'sine (n=22) ailesi tarafından günde 1 saat televizyon seyretmesi için vakit ayrılabilmekte, %86.7'si (n=52) annesinden kolay ayrılamamakta, %60.0'ının (n=36) okula başlarken kardeşinin doğduğu saptanmıştır.



**Tablo 2. Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşamayan Çocukların Çeşitli Değişkenlere İlişkin Dağılımı (n=60)**

		<i>F</i>	%
<b>Cinsiyet</b>	Kız	45	75.0
	Erkek	15	25.0
<b>Daha önce anaokuluna gitme durumu</b>	Evet	38	63.3
	Hayır	22	36.7
<b>Annelerin yaşı</b>	30 yaş ve altı	43	71.7
	31 yaş ve üzeri	17	28.3
<b>Babaların yaşı</b>	30 yaş ve altı	41	68.3
	31 yaş ve üzeri	19	31.7
<b>Aile tipi</b>	Çekirdek aile	56	93.3
	Geniş aile	4	6.7
<b>Evlilik süresi</b>	1-4 yıl arası	34	56.7
	5-10 yıl arası	26	43.3
<b>Gelir düzeyi</b>	İyi	7	11.7
	Orta	53	88.3

		<i>F</i>	%
<b>Annelerin eğitim düzeyi</b>	Lise mezunu ve altı	32	53.3
	Lisans mezunu ve üzeri	28	46.7
<b>Babaların eğitim düzeyi</b>	Lise mezunu ve altı	2	3.3
	Lisans mezunu ve üzeri	58	96.7
<b>Annelerin mesleği</b>	Ev hanımı	52	86.7
	Memur	6	10.0
	Serbest meslek	2	3.3
<b>Babaların mesleği</b>	Memur	31	51.7
	Serbest meslek	29	48.3
<b>Çocuk sayısı</b>	1 çocuk	39	65.0
	2 çocuk	21	35.0
<b>Çocuğun bakımında eşin yardımı</b>	Yardım ediyor	49	81.7
	Eve geçtiği için yardım edemiyor	11	18.3

		F	%
<b>Günlük olarak çocuğa ayrılan süre</b>	4 saat ve altı	19	32.7
	5 saat	13	21.7
	6 saat ve üzeri	28	46.6
<b>Çocuğa oyun için ayrılan süre</b>	1 saat	11	18.3
	2 saat	43	68.3
	3 saat ve üzeri	8	13.4
<b>Çocuğa ayrılan televizyon süresi</b>	Hiç zaman ayırmıyor	22	36.7
	1-2 saat	38	63.3
<b>Hafta sonu etkinliği</b>	Dışarı çıkmak	58	96.7
	Evde oturma	2	3.3
<b>Temel eğitimde değişiklik olma durumu</b>	Evet	1	1.7
	Hayır	59	98.3

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşamayan çocukların %75.0'i (n=45) kız ve %25.0'i (n=15) erkektir. Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşamayan çocukların %63.3'ü (n=38) daha önce anaokuluna gittiği saptanmıştır.

Çocukların %65.0'i (n=39) tek çocuk olduğu, %93.3'ünün (n=56) annelerine çocuk bakımı için çevreden yardım eden bulunmamakta olduğu, %46.7'sine (n=28) ailesi tarafından günde 6 saatten fazla vakit ayrılabilmekte olduğu, %68.3'üne (n=41) ailesi tarafından günde 2 saat oyun için vakit ayrılabilmekte olduğu, %63.3'üne (n=38) ailesi tarafından günde 1-2 saat televizyon seyretmesi için vakit ayrılabilmekte olduğu görülmüştür.

**Tablo 3. Bireylerin Bağlanma Ölçeğinin Alt Ölçeklerinden ve Sürekli Kaygı Ölçeğinden Aldıkları Puan Ortalamalarının Gruba Göre Dağılımı**

	Ort. ve SD	Minimum	Maksimum
<b>Deney Grubu</b>			
Korkulu bağlanma ölçeği	26.31 ± 3.25	13.00	28.00
Kayıtsız bağlanma ölçeği	24.83 ± 5.30	12.00	35.00
Güvenli bağlanma ölçeği	10.21 ± 5.40	5.00	31.00
Saplantılı bağlanma ölçeği	18.35 ± 2.69	12.00	25.00
Sürekli kaygı ölçeği	48.43±1.69	40.00	50.00
<b>Kontrol Grubu</b>			
	<b>Ort. Ve SD</b>	<b>Minimum</b>	<b>Maksimum</b>
Korkulu bağlanma ölçeği	8.81 ± 4.47	4.00	21.00
Kayıtsız bağlanma ölçeği	17.31 ± 4.89	11.00	30.00
Güvenli bağlanma ölçeği	28.40 ± 3.51	22.00	35.00
Saplantılı bağlanma ölçeği	16.01 ± 2.72	8.00	18.00
Sürekli kaygı ölçeği	46.13±1.45	42.00	49.00

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların annelerinin korkulu bağlanma ölçeğinin ortalaması (26.31 ± 3.25) olduğu saptanmıştır. Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların annelerinin kayıtsız bağlanma ölçeğinin ortalaması (24.83 ± 5.30) olduğu saptanmıştır. Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların annelerinin saplantılı bağlanma ölçeğinin ortalaması (18.35 ± 2.69) olduğu saptanmıştır. Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların annelerinin güvenli bağlanma ölçeğinin ortalaması (10.21 ± 5.40) olduğu saptanmıştır. **Ortalama değerlere baktığımızda okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların annelerinin korkulu bağlanma düzeyine sahip olduğu görülmüştür.**

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların annelerinin sürekli kaygı ölçeğinin ortalaması (48.43 ± 1.69) olduğu saptanmıştır. **Ortalama değerlere baktığımızda okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların annelerinin sürekli kaygı düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür.**

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşamayan çocukların annelerinin güvenli bağlanma ölçeğinin ortalaması ( $28.40 \pm 3.51$ ) olduğu saptanmıştır. Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşamayan çocukların annelerinin kayıtsız bağlanma ölçeğinin ortalaması ( $17.31 \pm 4.89$ ) olduğu saptanmıştır. Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşamayan çocukların annelerinin saplantılı bağlanma ölçeğinin ortalaması ( $16.01 \pm 2.72$ ) olduğu saptanmıştır. Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşamayan çocukların annelerinin korkulu bağlanma ölçeğinin ortalaması ( $8.81 \pm 4.47$ ) olduğu saptanmıştır. **Ortalama değerlere baktığımızda okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşamayan çocukların annelerinin güvenli bağlanma düzeyine sahip olduğu görülmüştür.**

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşamayan çocukların annelerinin sürekli kaygı ölçeğinin ortalaması ( $46.13 \pm 1.45$ ) olduğu saptanmıştır. **Ortalama değerlere baktığımızda okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşamayan çocukların annelerinin sürekli kaygı düzeylerinin düşük olduğu görülmüştür.**

**Tablo 4. Çocukların Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşayıp Yaşamaması İle Çocukların Annelerinin Bağlanma Stilleri Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları ve Sürekli Kaygı Ölçeğinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” İle Karşılaştırılması**

Grup	N	$\bar{X} \pm SS$	S. Ort.	U	P	
Korkulu bağlanma	Deney grubu	60	26.31±3.25	88.09	24.50	.000*
	Kontrol grubu	60	8.81±2.21	29.92		
Kayıtsız bağlanma	Deney grubu	60	24.83±5.30	80.79	582.50	.000*
	Kontrol grubu	60	17.31±4.89	40.21		
Güvenli bağlanma	Deney grubu	60	10.21±5.40	31.26	45.50	.000*
	Kontrol grubu	60	28.40±3.51	89.74		
Saplantılı bağlanma	Deney grubu	60	18.35±2.69	73.45	1023.00	.000*
	Kontrol grubu	60	16.01±2.72	47.55		
Sürekli Kaygı ölçeği	Deney grubu	60	48.43±1.69	83.07	446.00	.000*
	Kontrol grubu	60	46.13±1.45	37.93		

\*P<0.05

Çocukların okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayıp yaşamaması arasında annelerin korkulu bağlanma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ). **Buna göre korkulu bağlanma ölçeği zorluk değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. Korkulu bağlanma ölçeği puanları açısından okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların anneleri açısından olumlu bir fark vardır. [U=24.50 , p=.000] Okula gitme zorluğu yaşayan çocukların annelerinin okula gitme zorluğu yaşamayan çocukların annelerine oranla korkulu bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.**

Çocukların okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayıp yaşamaması arasında annelerin kayıtsız bağlanma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ). **Buna göre kayıtsız bağlanma ölçeği zorluk değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. Kayıtsız bağlanma ölçeği puanları açısından okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların anneleri açısından olumlu bir fark vardır.**

**[U=582.50, p=.000] Okula gitme zorluğu yaşayan çocukların annelerinin okula gitme zorluğu yaşamayan çocukların annelerine oranla kayıtsız bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.**

Çocukların okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayıp yaşamaması arasında annelerin güvenli bağlanma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ). **Buna göre güvenli bağlanma ölçeği zorluk değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. Güvenli bağlanma ölçeği puanları açısından okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşamayan çocukların anneleri açısından olumlu bir fark vardır. [U=45.50, p=.000] Okula gitme zorluğu yaşamayan çocukların annelerinin okula gitme zorluğu yaşayan çocukların annelerine oranla güvenli bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.**

Çocukların okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayıp yaşamaması arasında annelerin saplantılı bağlanma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ). **Buna göre saplantılı bağlanma ölçeği zorluk değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. Saplantılı bağlanma ölçeği puanları açısından okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların anneleri açısından olumlu bir fark vardır. [U=1023.00, p=.000] Okula gitme zorluğu yaşayan çocukların annelerinin okula gitme zorluğu yaşamayan çocukların annelerine oranla saplantılı bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.**

Çocukların okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayıp yaşamaması arasında annelerin sürekli kaygı ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ).

**Buna göre sürekli kaygı ölçeği zorluk değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. Sürekli kaygı ölçeği puanları açısından okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların anneleri açısından olumlu bir fark vardır. [U=446.00, p=.000] Okula gitme zorluğu yaşayan çocukların annelerinin okula gitme zorluğu yaşamayan çocukların annelerine oranla sürekli kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.**

**Tablo 5. Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşayan Çocukların Cinsiyeti İle Çocukların Annelerinin Bağlanma Stilleri Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Sürekli Kaygı Ölçeğinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” İle Karşılaştırılması**

Cinsiyet	N	$\bar{X} \pm SS$	S. Ort.	U	P	
Korkulu bağlanma	Kız	26	25.30±4.31	27.52	364.5	0.146
	Erkek	34	27.08±1.86	32.78		
Kayıtsız bağlanma	Kız	26	25.03±5.04	30.46	441.0	0.988
	Erkek	34	24.67±5.56	30.53		
Güvenli bağlanma	Kız	26	11.34±6.43	33.04	376.0	0.315
	Erkek	34	9.35±4.37	28.56		
Saplantılı bağlanma	Kız	26	18.34±2.63	29.98	428.5	0.839
	Erkek	34	18.35±2.77	30.90		
Sürekli kaygı ölçeği	Kız	26	48.80±1.23	34.13	347.5	0.146
	Erkek	34	48.14±1.94	27.72		

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların cinsiyetleri arasında annelerin korkulu, kayıtsız, güvenli ve saplantılı bağlanma ölçekleri puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Buna göre korkulu, kayıtsız, güvenli ve saplantılı bağlanma ölçekleri cinsiyet değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır.

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların cinsiyetleri arasında annelerin kaygı ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Buna göre kaygı ölçeği cinsiyet değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Kaygı ölçeği puanları açısından çocukların cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark yoktur [ $U=347.50$ ,  $p=.146$ ].

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde üçüncü olarak “okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşamayan çocukların cinsiyeti ile çocukların annelerinin bağlanma stilleri envanterinin alt ölçeklerinin puanları ile kendini değerlendirme (kaygı) ölçeğinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

**Tablo 6. Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşamayan Çocukların Cinsiyeti İle Çocukların Annelerinin Bağlanma Stilleri Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları ve Sürekli Kaygı Ölçeğinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” İle Karşılaştırılması**

Cinsiyet		N	$\bar{X} \pm SS$	S. Ort.	U	P
Korkulu bağlanma	Kız	45	8.51±4.21	29.30	314.00	.871
	Erkek	15	9.66± 5.21	30.07		
Kayıtsız bağlanma	Kız	45	17.02±4.73	29.87	309.00	.612
	Erkek	15	18.20±5.44	32.40		
Güvenli bağlanma	Kız	45	<b>28.91±3.58</b>	<b>33.00</b>	225.00	<b>.048*</b>
	Erkek	15	26.86±2.87	23.00		
Saplantılı ölçeği	Kız	45	16.20±2.52	31.42	296.00	.460
	Erkek	15	15.46±3.27	27.73		
Sürekli kaygı ölçeği	Kız	45	46.15±1.42	30.63	331.50	.909
	Erkek	15	46.06±1.57	30.10		

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşamayan çocukların cinsiyetleri arasında annelerin korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma ölçekleri puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ( $p>0.05$ ).

Buna göre korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma ölçekleri cinsiyet değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşamayan çocukların cinsiyetleri arasında annelerin güvenli bağlanma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. ( $p<0.05$ ). Buna göre güvenli bağlanma ölçeği cinsiyet değişkenine göre farklılık yaratmaktadır.



**Güvenli bağlanma ölçeği puanları açısından okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşamayan kız çocukların anneleri açısından olumlu bir fark vardır [U=225.00, p=.048]. Kızların annelerinin erkeklerin annelerine oranla güvenli bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.**

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşamayan çocukların cinsiyetleri arasında annelerin sürekli kaygı ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. (p>0.05). Buna göre sürekli kaygı ölçeği cinsiyet değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Sürekli kaygı ölçeği puanları açısından çocukların cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark yoktur [U=331.50, p=.909].

**Tablo 7. Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşayan Çocukların Daha Önce Anaokuluna Gidip Gitmediği İle Çocukların Annelerinin Bağlanma Stilleri Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları ve Sürekli Kaygı Ölçeğinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” İle Karşılaştırılması**

	Anaokulu	N	$\bar{X} \pm SS$	S. Ort.	U	P
Korkulu bağlanma	Evet	30	26.35±2.58	28.95	369.00	.541
	Hayır	30	26.30±3.58	31.28		
Kayıtsız bağlanma	Evet	30	24.00±6.14	30.03	390.50	.881
	Hayır	30	25.25±4.86	30.74		
Güvenli bağlanma	Evet	30	10.65±4.67	33.50	340.00	.337
	Hayır	30	10.00±5.78	29.00		
Saplantılı bağlanma	Evet	30	19.20±2.96	35.15	307.00	.141
	Hayır	30	17.92±2.47	28.18		
Sürekli kaygı ölçeği	Evet	30	48.56±1.22	30.55	448.50	.982
	Hayır	30	48.30±2.07	30.45		

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların daha önce anaokulu gidip gitmediği arasında annelerin korkulu, kayıtsız, saplantılı ve güvenli bağlanma ölçekleri puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Buna göre korkulu, kayıtsız, saplantılı ve güvenli bağlanma ölçekleri, çocukların daha önce anaokuluna gidip gitmediği değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır.

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların daha önce anaokulu gidip gitmediği arasında annelerin sürekli kaygı ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ( $p>0.05$ ). Buna göre sürekli kaygı ölçeği anaokuluna gidip gitmediği değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Sürekli kaygı ölçeği puanları açısından çocukların daha önce anaokuluna gidip gitmediği arasında anlamlı bir fark yoktur [U=448.50,  $p=.982$ ].

**Tablo 8. Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşamayan Çocukların Daha Önce Anaokulu Gidip Gitmediği İle Çocukların Annelerinin Bağlanma Stilleri Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları ve Sürekli Kaygı Ölçeğinin puanları Açısından “Mann Whitney U” İle Karşılaştırılması**

Anaokulu		N	$\bar{X} \pm SS$	S. Ort.	U	P
Korkulu bağlanma	Evet	38	9.23±4.97	30.89	277.50	.273
	Hayır	22	7.68± 2.57	25.84		
Kayıtsız bağlanma	Evet	38	18.02±5.31	32.98	243.00	.058
	Hayır	22	15.37±2.77	23.69		
Güvenli bağlanma	Evet	38	28.13±3.12	29.48	307.00	.438
	Hayır	22	29.12±4.45	33.31		
Saplantılı ölçeği	Evet	38	16.00±3.08	32.45	266.00	.134
	Hayır	22	16.06±1.34	25.13		
Sürekli kaygı ölçeği	Evet	38	46.10±1.41	30.67	411.50	.911
	Hayır	22	46.18±1.56	30.20		

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşamayan çocukların daha önce anaokulu gidip gitmediği arasında annelerin korkulu, kayıtsız, saplantılı ve güvenli bağlanma ölçekleri puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Buna göre korkulu, kayıtsız, saplantılı ve güvenli bağlanma ölçekleri çocukların daha önce anaokuluna gidip gitmediği değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır .

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşamayan çocukların daha önce anaokulu gidip gitmediği arasında annelerin sürekli kaygı ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Buna göre sürekli kaygı ölçeği anaokuluna gidip gitmediği değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Sürekli kaygı ölçeği puanları açısından çocukların daha önce anaokuluna gidip gitmediği arasında anlamlı bir fark yoktur [ $U=411.50$  ,  $p=.911$ ].

**Tablo 9. Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşayan Çocukların Anaokulunda Sorun Yaşayıp Yaşamadığı İle Çocukların Annelerinin Bağlanma Stilleri Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları ve Sürekli Kaygı Ölçeğinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” İle Karşılaştırılması**

Sorun durumu		N	$\bar{X} \pm SS$	S. Ort.	U	P
Korkulu bağlanma	Evet	33	26.41±3.47	31.81	309.00	.243
	Hayır	27	26.05±2.70	27.18		
Kayıtsız bağlanma	Evet	33	25.44±4.77	31.67	315.00	.406
	Hayır	27	23.29±6.36	27.53		
Güvenli bağlanma	Evet	33	9.81±5.68	28.40	275.00	.130
	Hayır	27	11.23±4.63	35.82		
Saplantılı bağlanma	Evet	33	17.83±2.44	27.51	237.00	<b>.033*</b>
	Hayır	<b>27</b>	<b>19.64±2.91</b>	<b>38.06</b>		
Sürekli kaygı ölçeği	Evet	33	47.36±1.02	30.05	198.00	.081
	Hayır	27	46.30±0.95	29.45		

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların anaokulunda sorun yaşıyıp yaşamadığı arasında annelerin korkulu, kayıtsız ve güvenli bağlanma ölçekleri puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Buna göre korkulu, kayıtsız ve güvenli bağlanma ölçekleri çocukların anaokulunda sorun yaşanıp yaşanmadığı değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır.

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların anaokulunda sorun yaşıyıp yaşamadığı arasında annelerin saplantılı bağlanma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p<0.05$ ). Buna göre saplantılı bağlanma ölçeği anaokulunda sorun yaşanıp yaşanmadığı değişkenine göre farklılık yaratmaktadır.

**Saplantılı bağlanma ölçeği puanları açısından çocukların anaokulunda sorun yaşıyıp yaşamadığı arasında anaokulunda sorun yaşamış olan çocukların anneleri açısından olumlu bir fark vardır [U=237.00, p=.033]. Anaokulunda sorun yaşamış olan çocukların annelerinin anaokulunda sorun yaşamamış çocukların annelerine oranla saplantılı bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.**

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların anaokulunda sorun yaşıyıp yaşamadığı arasında annelerin sürekli kaygı ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Buna göre sürekli kaygı ölçeği anaokulunda sorun yaşanıp yaşanmadığı değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Sürekli Kaygı ölçeği puanları açısından çocukların anaokulunda sorun yaşıyıp yaşamadığı arasında anlamlı bir fark yoktur [U=198.00, p=.081].

**Tablo 10. Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşayan Çocukların Ebeveynin Medeni Durumu İle Çocukların Annelerinin Bağlanma Stilleri Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları ve Sürekli Kaygı Ölçeğinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” İle Karşılaştırılması**

	Medeni durum	N	$\bar{X} \pm SS$	S. Ort.	U	P
Korkulu bağlanma	Evli	51	26.01±3.45	29.00	153.00	<b>.046*</b>
	Bekar	9	<b>28.00±.00</b>	<b>39.00</b>		
Kayıtsız bağlanma	Evli	51	24.60±5.45	29.85	196.50	.493
	Bekar	9	26.11±4.40	34.17		
Güvenli bağlanma	Evli	51	10.49±5.67	31.24	192.00	.428
	Bekar	9	8.66±3.31	26.33		
Saplantılı bağlanma	Evli	51	18.50±2.75	31.62	172.50	.233
	Bekar	9	17.44±2.18	24.17		
Sürekli kaygı ölçeği	Evli	51	48.41±1.79	30.70	219.50	.831
	Bekar	9	48.55±1.01	29.39		

**\*p<0.05**

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların ebeveynin medeni durumları arasında annelerin korkulu bağlanma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ). Buna göre korkulu bağlanma ölçeği medeni durum değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. **Korkulu bağlanma ölçeği puanları açısından annesi ve babası ayrı olan çocukların anneleri açısından olumlu bir fark vardır [U=153.00, p=.046]. Annesi ve babası ayrı olan çocukların annelerinin annesi ve babası ayrı olmayan çocukların annelerine oranla korkulu bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.**

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların ebeveynin medeni durumları arasında annelerin sürekli kaygı ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Buna göre sürekli kaygı ölçeği medeni durum değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Sürekli kaygı ölçeği puanları açısından çocukların ebeveynin medeni durumları arasında anlamlı bir fark yoktur [U=219.50, p=.831].

**Tablo 11. Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşayan Çocukların Aile Yapısı İle Çocukların Annelerinin Bağlanma Stilleri Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları ve Sürekli Kaygı Ölçeğinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis” İle Karşılaştırılması**

	Aile yapısı	N	$\bar{X} \pm SS$	S. Ort.	k-w	P
Korkulu bağlanma	Çekirdek aile	43	25.74±3.65	27.78	6.09	<b>.047*</b>
	Boşanmış aile	8	<b>28.00±.00</b>	<b>39.00</b>		
	Geniş aile	9	27.50±1.41	35.56		
Kayıtsız bağlanma	Çekirdek aile	43	24.53±5.60	30.28	.635	.728
	Boşanmış aile	8	26.11±4.40	34.17		
	Geniş aile	9	25.00±4.92	27.56		
Güvenli bağlanma	Çekirdek aile	43	11.00±5.81	32.94	3.35	.187
	Boşanmış aile	8	8.66±3.31	26.33		
	Geniş aile	9	7.75±4.13	22.06		
Saplantılı bağlanma	Çekirdek aile	43	18.44±2.76	31.24	1.55	.461
	Boşanmış aile	8	17.44±2.18	24.17		
	Geniş aile	9	18.87±2.90	33.63		
Sürekli kaygı ölçeği	Çekirdek aile	43	48.37±1.89	30.65	.120	.942
	Boşanmış aile	8	48.50±1.06	28.69		
	Geniş aile	9	48.66±1.11	31.39		

\*p<0.05

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların aile yapıları arasında annelerin korkulu bağlanma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ). Buna göre korkulu bağlanma ölçeği aile yapısı değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. **Korkulu bağlanma ölçeği puanları açısından aile yapısı boşanmış olan çocukların anneleri açısından olumlu bir fark vardır [k-w=6.09, p=.047]. Aile yapısı boşanmış olan çocukların annelerinin diğer bireylere oranla korkulu bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.**

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların aile yapısı arasında annelerin sürekli kaygı ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Buna göre sürekli kaygı ölçeği aile yapısı değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Sürekli kaygı ölçeği puanları açısından çocukların aile yapısı arasında anlamlı bir fark yoktur [ $k-w=.120, p=.942$ ].

**Tablo 12. Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşayan Çocukların Ailelerin Çocuk Sayısı İle Çocukların Annelerinin Bağlanma Stilleri Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları ve Sürekli Kaygı Ölçeğinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” İle Karşılaştırılması**

	Çocuk sayısı	N	$\bar{X} \pm SS$	S. Ort.	U	P
Korkulu bağlanma	1 çocuğu var	22	25.59±4.25	28.09	365.00	.306
	2 çocuğu var	38	26.73±2.48	31.89		
Kayıtsız bağlanma	1 çocuğu var	22	22.54±5.51	22.82	249.00	<b>.009*</b>
	2 çocuğu var	<b>38</b>	<b>26.15±4.76</b>	<b>34.95</b>		
Güvenli bağlanma	1 çocuğu var	<b>22</b>	<b>12.18±5.93</b>	<b>36.95</b>	276.00	<b>.026*</b>
	2 çocuğu var	38	9.07±4.79	26.76		
Saplantılı bağlanma	1 çocuğu var	22	18.81±3.27	33.73	347.00	.271
	2 çocuğu var	38	18.07±2.29	28.63		
Sürekli kaygı ölçeği	1 çocuğu var	22	48.40±1.33	28.91	383.00	.580
	2 çocuğu var	38	48.44±1.88	31.42		

\* $p<0.05$

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların ailelerinin çocuk sayısı arasında annelerin kayıtsız bağlanma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ). Buna göre kayıtsız bağlanma ölçeği çocuk sayısı değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. **Kayıtsız bağlanma ölçeği puanları açısından 2 çocuğu olan annelerin yararına olumlu bir fark vardır [U=249.00, p=.009]. 2 çocuğu olan annelerinin diğer bireylere oranla kayıtsız bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.**

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların ailelerinin çocuk sayısı arasında annelerin güvenli bağlanma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ). Buna göre güvenli bağlanma ölçeği çocuk sayısı değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. **Güvenli bağlanma ölçeği puanları açısından 1 çocuğu olan annelerin yararına olumlu bir fark vardır [ $U=276.00$  ,  $p= .712$ ]. 1 çocuğu olan annelerinin diğer bireylere oranla güvenli bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.**

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların ailelerinin çocuk sayısı arasında annelerin sürekli kaygı ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ( $p>0.05$ ). Buna göre sürekli kaygı ölçeği çocuk sayısı değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Sürekli kaygı ölçeği puanları açısından çocukların ailelerinin çocuk sayısı arasında anlamlı bir fark yoktur [ $U=383.00$ ,  $p=.580$ ].

**Tablo 13. Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşamayan Çocukların Ailelerinin Çocuk Sayısı İle Çocukların Babalarının Bağlanma Stilleri Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları ve Sürekli Kaygı Ölçeğinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” İle Karşılaştırılması**

	Çocuk sayısı	N	$\bar{X} \pm SS$	S. Ort.	U	P
Korkulu bağlanma	1 çocuğu var	39	8.72±4.47	29.76	379.00	.869
	2 çocuğu var	21	8.95±4.58	29.05		
Kayıtsız bağlanma	1 çocuğu var	39	17.61±4.64	32.18	344.00	.291
	2 çocuğu var	21	16.76±5.40	27.38		
Güvenli bağlanma	1 çocuğu var	39	28.71±3.74	31.74	361.00	.438
	2 çocuğu var	21	27.80±3.02	28.19		
Saplantılı bağlanma	1 çocuğu var	39	16.07±2.68	31.05	388.00	.729
	2 çocuğu var	21	15.90±2.84	29.48		
Sürekli kaygı ölçeği	1 çocuğu var	39	46.02±1.38	29.41	367.00	.460
	2 çocuğu var	11	46.33±1.59	32.52		



Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşamayan çocukların ailelerinin çocuk sayısı arasında annelerin korkulu, kayıtsız, saplantılı ve güvenli bağlanma ölçekleri puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Buna göre korkulu, kayıtsız, saplantılı ve güvenli bağlanma ölçekleri ailelerin çocuk sayısı değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır.

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşamayan çocukların ailelerinin çocuk sayısı arasında annelerin sürekli kaygı ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ( $p>0.05$ ). Buna göre sürekli kaygı ölçeği çocuk sayısı değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Sürekli kaygı ölçeği puanları açısından çocukların ailelerinin çocuk sayısı arasında anlamlı bir fark yoktur [ $U=367.00$  ,  $p=.460$ ].

**Tablo 14. Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşayan Çocukların Annelerine Çocuk Bakımında Çevrenin Yardım Edip Etmeme Durumları İle Çocukların Annelerinin Bağlanma Stilleri Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları ve Sürekli Kaygı Ölçeğinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” İle Karşılaştırılması**

Yardım etme		N	$\bar{X} \pm SS$	S. Ort.	U	P
Korkulu bağlanma	Evet	43	27.02±2.00	32.94	260.50	.030*
	Hayır	17	24.52±4.88	24.32		
Kayıtsız bağlanma	Evet	43	25.18±5.33	31.44	325.00	.505
	Hayır	17	23.94±5.29	28.12		
Güvenli bağlanma	Evet	43	9.46±4.45	28.59	283.50	.170
	Hayır	17	12.11±7.08	35.32		
Saplantılı bağlanma	Evet	43	18.32±2.51	31.10	339.50	.666
	Hayır	17	18.41±3.18	28.97		
Sürekli kaygı ölçeği	Evet	43	48.46±1.76	31.08	340.50	.673
	Hayır	17	48.35±1.53	29.03		

\* $p<0.05$

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların annelerine çocuk bakımında çevrenin yardım edip etmeme durumları arasında annelerin korkulu bağlanma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ( $p < 0.05$ ). Buna göre korkulu bağlanma ölçeği yardım etme değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. **Korkulu bağlanma ölçeği puanları açısından çocuk bakımında çevresi yardım eden annelerin yararına olumlu bir fark vardır [ $U=260.50$ ,  $p=.030$ ]. Çevresindeki kişiler çocuk bakımından yardımcı olan annelerinin diğer bireylere oranla korkulu bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.**

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların annelerin çocuk bakımında çevrenin yardım edip etmeme durumları arasında annelerin sürekli kaygı ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p > 0.05$ ). Buna göre sürekli kaygı ölçeği yardım etme değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Sürekli kaygı ölçeği puanları açısından annelerin çocuk bakımında çevrenin yardım edip etmeme durumları arasında anlamlı bir fark yoktur [ $U=340.50$ ,  $p=.673$ ].

**Tablo 15. Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşayan Çocukların Ailelerinin Çocuklarına Ne Kadar Zaman Ayırdığı İle Çocukların Annelerinin Bağlanma Stilleri Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları ve Sürekli Kaygı Ölçeğinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis” İle Karşılaştırılması**

	Süre	N	$\bar{X} \pm SS$	S. Ort.	k-w	P
Korkulu bağlanma	1 saat	33	27.09±2.22	33.80	13.56	.004*
	2-3 saat	10	26.40±2.63	29.75		
	4 saat	10	26.90±2.33	32.75		
	5 saat ↑7	21.71±5.55	12.79			
Kayıtsız bağlanma	1 saat	33	25.63±5.78	33.71	9.47	.024*
	2-3 saat	10	27.00±2.66	38.10		
	4 saat	10	22.40±4.03	20.10		
	5 saat	7	21.42±5.38	19.36		
Güvenli bağlanma	1 saat	33	9.15±4.22	27.42	7.94	.047*
	2-3 saat	10	10.40±5.87	30.90		
	4 saat	10	9.30±4.78	28.50		
	5 saat	7	16.28±7.43	47.29		
Saplantılı bağlanma	1 saat	33	18.18±2.51	28.82	4.44	.217
	2-3 saat	10	18.90±1.96	35.55		
	4 saat	10	17.20±3.08	24.45		
	5 saat	7	20.00±3.36	39.86		
Sürekli kaygı ölçeği	1 saat	33	48.60±1.19	31.02	5.56	.135
	2-3 saat	10	47.70±2.94	27.10		
	4 saat	10	49.20±1.03	39.25		
	5 saat	7	47.57±1.71	20.43		

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların ailelerinin çocuklarına ne kadar zaman ayırdığı arasında annelerin korkulu bağlanma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ( $p < 0.05$ ). Buna göre korkulu bağlanma ölçeği ayrılan zaman değişkenine göre farklılık yaratmaktadır.

**Korkulu bağlanma ölçeği puanları açısından çocuklarına 1 saat zaman ayıran annelerin yararına olumlu bir fark vardır [k-w=13.56, p=.004]. Çocuklarına 1 saat zaman ayıran annelerin diğer bireylere oranla korkulu bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.**

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların ailelerinin çocuklarına ne kadar zaman ayırdığı arasında annelerin kayıtsız bağlanma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ). Buna göre kayıtsız bağlanma ölçeği ayrılan zaman değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. **Kayıtsız bağlanma ölçeği puanları açısından çocuklarına 2-3 saat zaman ayıran annelerin yararına olumlu bir fark vardır [k-w=9.47 , p=.024]. Çocuklarına 2-3 saat zaman ayıran annelerin diğer bireylere oranla kayıtsız bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.**

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların ailelerinin çocuklarına ne kadar zaman ayırdığı arasında annelerin güvenli bağlanma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ). Buna göre güvenli bağlanma ölçeği ayrılan zaman değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. **Güvenli bağlanma ölçeği puanları açısından çocuklarına 5 saat ve üzerinde zaman ayıran annelerin yararına olumlu bir fark vardır [k-w=7.94 , p=.047]. Çocuklarına 5 saat ve üzerinde zaman ayıran annelerin diğer bireylere oranla güvenli bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.**

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların ailelerinin çocuklarına ne kadar zaman ayırdığı arasında annelerin sürekli kaygı ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ( $p>0.05$ ). Buna göre sürekli kaygı ölçeği ayrılan zaman değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Sürekli kaygı ölçeği puanları açısından ailelerinin çocuklarına ne kadar zaman ayırdığı arasında anlamlı bir fark yoktur [k-w=5.56, p=.135].

**Tablo 16. Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşamayan Çocukların Ailesinin Çocuklarına Ne Kadar Zaman Ayırdığı İle Çocukların Annelerinin Bağlanma Stilleri Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları ve Sürekli Kaygı Ölçeğinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis” İle Karşılaştırılması**

	Süre	N	$\bar{X} \pm SS$	S. Ort.	k-w	P
Korkulu bağlanma	4 saat	19	8.73±4.49	29.68	2.27	.320
	5 saat	13	9.46±4.15	34.77		
	6saat	28	8.53±4.75	26.73		
Kayıtsız bağlanma	4 saat	19	17.31±5.30	29.50	1.28	.525
	5 saat	13	16.38±5.39	26.77		
	6 saat	28	17.75±4.48	32.91		
Güvenli bağlanma	4 saat	19	28.36±3.62	29.95	.249	.883
	5 saat	13	28.92±3.09	32.58		
	6 saat	28	28.17±3.71	29.91		
Saplantılı bağlanma	4 saat	19	15.68±2.96	28.13	.674	.714
	5 saat	13	16.30±2.71	32.92		
	6 saat	28	16.10±2.62	30.98		
Sürekli kaygı ölçeği	4 saat	19	46.26±.99	31.55	.149	.928
	5 saat	13	46.07±1.70	30.54		
	6 saat	28	46.07±1.63	29.77		

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşamayan çocukların ailelerinin çocuklarına ne kadar zaman ayırdığı arasında annelerin korkulu, kayıtsız, saplantılı ve güvenli bağlanma ölçekleri puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Buna göre korkulu, kayıtsız, saplantılı ve güvenli bağlanma ölçeklerinin ailelerin çocuklara ayırdıkları zaman değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır.

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşamayan çocukların ailelerinin çocuklarına ne kadar zaman ayırdığı arasında annelerin sürekli kaygı ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ).

Buna göre sürekli kaygı ölçeği ayrılan zaman değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Sürekli kaygı ölçeği puanları açısından ailelerinin çocuklarına ne kadar zaman ayırdığı arasında anlamlı bir fark yoktur

[k-w=.149, p=.928].

**Tablo 17. Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşayan Çocukların Temel Eğitim Verenlerde Değişiklik Olup Olmadığı İle Çocukların Annelerinin Bağlanma Stilleri Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları ve Sürekli Kaygı Ölçeğinin puanları Açısından “Mann Whitney U” İle Karşılaştırılması**

	Değişiklik	N	$\bar{X} \pm SS$	S. Ort.	U	P
Korkulu bağlanma	Evet	40	26.95±2.06	32.49	320.50	.117
	Hayır	20	25.05 ± 4.66	26.53		
Kayıtsız bağlanma	Evet	40	25.45 ± 5.21	32.18	333.00	.292
	Hayır	20	23.60 ±5.40	27.15		
Güvenli bağlanma	Evet	40	9.80±4.44	29.95	378.00	.725
	Hayır	20	11.05±7.00	31.60		
Saplantılı bağlanma	Evet	40	18.35±2.59	31.13	375.00	.692
	Hayır	20	18.35±2.94	29.25		
Sürekli kaygı ölçeği	Evet	40	48.42±1.81	30.74	390.50	.878
	Hayır	20	48.45±1.46	30.03		

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların temel eğitim verenlerde değişiklik olup olmadığı arasında annelerin korkulu,kayıtsız, saplantılı ve güvenli bağlanma ölçekleri puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. (p>0.05). Buna göre korkulu,kayıtsız,saplantılı ve güvenli bağlanma ölçekleri çocukların temel eğitim verenlerinde değişiklik olup olmadığı değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır.

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların temel eğitim verenlerde değişiklik olup olmadığı arasında annelerin sürekli kaygı ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır (p>0.05).

Buna göre sürekli kaygı ölçeği değişiklik olup olmadığı değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Sürekli kaygı ölçeği puanları açısından temel eğitim verenlerde değişiklik olup olmadığı arasında anlamlı bir fark yoktur [U= 385.00, p=.791].

**Tablo 18. Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşayan Çocukların Anne Ya Da Babasının Uzun Süre Evden Ayrı Kalıp Kalmadığı İle Çocukların Annelerinin Bağlanma Stilleri Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları ve Sürekli Kaygı Ölçeğinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” İle Karşılaştırılması**

	Ayrı kalma	N	$\bar{X} \pm SS$	S. Ort.	U	P
Korkulu bağlanma	Evet	21	27.52±1.53	36.14	291.00	.021*
	Hayır	39	25.66 ±3.74	27.46		
Kayıtsız bağlanma	Evet	21	26.09±4.55	34.29	330.00	.216
	Hayır	39	24.15±5.60	28.46		
Güvenli bağlanma	Evet	21	8.33±3.32	25.19	298.00	.078
	Hayır	39	11.23 ±6.04	33.36		
Saplantılı bağlanma	Evet	21	18.19±2.22	30.26	404.50	.938
	Hayır	39	18.43±2.93	30.63		
Sürekli kaygı ölçeği	Evet	21	48.57±.97	29.60	390.50	.762
	Hayır	39	48.35±1.97	30.99		

\*p<0.05

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların anne yada babasının uzun süre evden ayrı kalıp kalmadığı arasında annelerin korkulu bağlanma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır (p<0.05). Buna göre korkulu bağlanma ölçeği ayrı kalıp kalmadığı değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. **Korkulu bağlanma ölçeği puanları açısından anne yada babanın uzun süre evde ayrı kalmış annelerin yararına olumlu bir fark vardır [U=291.00 , p=.021]. Anne yada babanın uzun süre evde ayrı kalmış olan annelerin diğer bireylere oranla korkulu bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.**

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların anne yada babasının uzun süre evden ayrı kalıp kalmadığı arasında annelerin sürekli kaygı ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Buna göre sürekli kaygı ölçeği ayrı kalıp kalmadığı değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Sürekli kaygı ölçeği puanları açısından anne ya da babasının uzun süre evden ayrı kalıp kalmadığı arasında anlamlı bir fark yoktur [ $U= 366.00, p=.448$ ].

**Tablo 19. Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşayan Çocukların Yeni Bir Kardeşinin Doğup Doğmadığı İle Çocukların Annelerinin Bağlanma Stilleri Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları ve Sürekli Kaygı Ölçeğinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” İle Karşılaştırılması**

	Kardeş doğumu	N	$\bar{X} \pm SS$	S. Ort.	U	P
Korkulu bağlanma	Evet	36	26.66 ± 2.54	31.50	396.00	.494
	Hayır	24	25.79 ± 4.11	29.00		
Kayıtsız bağlanma	<b>Evet</b>	<b>36</b>	<b>25.88 ± 4.65</b>	<b>34.14</b>	301.00	<b>.047*</b>
	Hayır	24	23.25 ± 5.90	25.04		
Güvenli bağlanma	Evet	36	9.22 ± 4.87	27.21	313.50	.068
	Hayır	24	11.70 ± 5.90	35.44		
Saplantılı bağlanma	Evet	36	18.00 ± 2.25	28.21	349.50	.208
	Hayır	24	18.87 ± 3.22	33.94		
Sürekli kaygı ölçeği	Evet	36	48.47±1.93	32.03	377.00	.393
	Hayır	24	48.37±1.27	28.21		

\* $p<0.05$

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların yeni bir kardeşinin doğup doğmadığı arasında annelerin kayıtsız bağlanma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ). Buna göre kayıtsız bağlanma ölçeği kardeş doğumu değişkenine göre farklılık yaratmaktadır.



**Kayıtsız bağlanma ölçeği puanları açısından çocukların yeni bir kardeşi olan çocukların annelerin yararına olumlu bir fark vardır [U=301.00, p=.047]. Yeni kardeşi doğan çocukların annelerin diğer bireylere oranla kayıtsız bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.**

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların yeni bir kardeşinin doğup doğmadığı arasında annelerin sürekli kaygı ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ( $p>0.05$ ). Buna göre sürekli kaygı ölçeği kardeş doğumu değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Sürekli kaygı ölçeği puanları açısından çocukların yeni bir kardeşinin doğup doğmadığı arasında anlamlı bir fark yoktur

[U= 427.00, p=.932].

**Tablo 20. Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşayan Çocukların Annelerin Sürekli Kaygı Ölçeğinin Puanları İle Bağlanma Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**

		<b>Korkulu Bağlanma</b>	<b>Kayıtsız bağlanma</b>	<b>Güvenli bağlanma</b>	<b>Saplantılı bağlanma</b>
<b>Sürekli Kaygı Ölçeği</b>	R	-.068	.215	.110	-.065
	P	.608	.099	.401	.621

Sürekli kaygı ölçeği puanı ile korkulu bağlanma ölçeği puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ( $r=-.068$ ,  $p>0.05$ ).

Sürekli kaygı ölçeği puanı ile kayıtsız bağlanma ölçeği puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ( $r=.215$ ,  $p>0.05$ ).

Sürekli kaygı ölçeği puanı ile güvenli bağlanma ölçeği puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ( $r=.110$ ,  $p>0.05$ ).

Sürekli kaygı ölçeği puanı ile saplantılı bağlanma ölçeği puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ( $r=-.065$ ,  $p>0.05$ ).

**Tablo 21. Okul Öncesi Dönemde Okula Gitme Zorluğu Yaşamayan Çocukların Annelerin Sürekli Kaygı Ölçeğinin Puanları İle Bağlanma Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**

		Korkulu Bağlanma	Kayıtsız bağlanma	Güvenli bağlanma	Saplantılı bağlanma
Sürekli Kaygı Ölçeği	R	-.464	.073	.312	.550
	P	.000*	.582	.015*	.000*

\* $p < 0.05$

Sürekli kaygı ölçeği puanı ile korkulu bağlanma ölçeği puanı arasında istatistiksel olarak negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ( $r = -.464$ ,  $p < 0.05$ ). **Buna göre sürekli kaygı ölçeğinden alınan puan arttıkça korkulu bağlanma ölçeğinden alınan puanda düşmektedir.**

Sürekli kaygı ölçeği puanı ile kayıtsız bağlanma ölçeği puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ( $r = .073$ ,  $p > 0.05$ ).

Sürekli kaygı ölçeği puanı ile güvenli bağlanma ölçeği puanı arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ( $r = .312$ ,  $p < 0.05$ ). **Buna göre sürekli kaygı ölçeğinden alınan puan arttıkça güvenli bağlanma ölçeğinden alınan puanda artmaktadır.**

Sürekli kaygı ölçeği puanı ile saplantılı bağlanma ölçeği puanı arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ( $r = .550$ ,  $p < 0.05$ ). **Buna göre sürekli kaygı ölçeğinden alınan puan arttıkça saplantılı bağlanma ölçeğinden alınan puanda artmaktadır.**

## BÖLÜM V

### TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde bulgulardan elde edilen okula gitme zorluğu yaşayan ve yaşamayan çocukların annelerinin değerlendirmeleri ile ilgili görüşlerin yorumu ve alan yazınla karşılaştırması yer almaktadır.

Araştırmada, okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların %56.7'si (n=34) erkek ve %43.3'ü (n=26) kızdır. Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların %50.0'sinin (n=30) daha önce anaokuluna gittiği, çocukların %71.7'sinin (n=43) anaokulunda sorun yaşamamış olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Okul reddi yakınması olan çocukların ailesel özelliklerinin değerlendirildiği ve okul reddi gelişiminde ailesel özelliklerin araştırılmasının amaçlandığı bir araştırmada, çocukların cinsiyet dağılımlarına bakıldığında erkek çocukların daha fazla olduğu görülmektedir. 55 çocuktan 34'ü (% 61,8) erkek, 21'i (% 38,2) kızdır. Kontrol grubu ise 30'u erkek (% 53,6), 26'sı (% 46,4) kız toplam 56 çocuktan oluşmuştur. Her iki gruptaki çocuklar cinsiyetleri açısından kıyaslandığında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ( $p>0,05$ ). Yapılan birçok çalışmada okul reddinin her iki cinsiyette eşit oranda görüldüğü bildirilmektedir. Ancak ülkemizde, okul reddi olan çocuklarla yapılan bir çalışmada kız çocuklara kıyasla erkek çocukların daha fazla olduğu saptanmıştır (Özcan ve ark., 2006).

Ülkemizde ayrılma anksiyetesi bozukluğu olan çocuklarla yapılan diğer bir çalışmada, okul reddinin erkek çocuklarda daha sık görüldüğü bildirilmiştir (Türkbay ve ark., 2001). Çalışmamızda erkek çocukların daha yüksek oranda olmasında sosyokültürel etmenlerin etkili olabileceği düşünülmektedir. Ülkemizde ailelerin erkek çocuklara verdikleri değerler daha fazla olması, erkek çocuklara göre kız çocukların eğitim almasına daha az önem verilmesi gibi sosyokültürel etmenler, okul reddinin ortaya çıktığında, erkek çocukların hastanelere daha sık getirilmesine neden olabilir (Bahalı, 2008).

Araştırmaya katılan annelerin %85.0'sinin (n=51) evli olup, %71.7'sinin (n=43) ailesi çekirdek aile yapısına sahip olduğu görülmektedir. Okula gitme zorluğu yaşayan grupta annelerin, %45.0'sinin (n=27) annesi ev hanımı iken, okula gitme zorluğu yaşamayan grupta annelerin %86.7'sinin (n=52) ev hanımıdır.

Ülkemizde yapılan, ayrılma anksiyetesi olgularını içeren bir çalışmada da, annesi ev hanımı olan çocuklarda okula gitmeme ya da okula gitmek istememe yakınmasının çalışan annelerin çocuklarına göre daha sık olduğu bildirilmiştir. Aynı zamanda bu çocukların okula gidememe sürelerinin de daha uzun olduğu saptanmıştır (Çengel Kültür, Tiryaki ve Ünal , 2003) .

Ayrılık bunalısının temel özelliği, ana-babadan ya da bağlandığı diğer kişilerden ayrılmaya ilişkin durumlarda ortaya çıkıyor olmasıdır. Annelerinin çalışması nedeniyle, zorunlu ve yineleyici bir şekilde annelerinden ayrı kalan çocuklar, ayrılık durumlarında ayrılığa şiddetli tepki vermemeyi ve tüm gün anneden ayrı kalabilmeyi öğrenirler. Ev hanımı olan annelerin çocuklarında ise; anneden uzun süreli ayrılma dönemi çoğunlukla ilk kez okula başlarken yaşandığı için çocuğun ayrılığa gösterdiği tepki daha şiddetli olabilir. Bu nedenle bu çocuklarda daha fazla okul reddi gelişmesi beklenebilir.

Kastamonu'da yapılan bir araştırmada okula gitmek istememeyle ilgili öğretmen ve ebeveyn görüşlerini içeren bir araştırma yapılmıştır. Araştırma sonucuna göre, okul korkusunun nedenlerini anneden ayrılmak istememe (% 50), yeni ortama uyum sağlayamama (% 32), ebeveyn ve yakın çevrenin tutumları (% 26), çocukların özgüven eksikliği (% 24) ve öğretmenden korkma (% 12) olarak tanımladıkları görülmektedir. Okul korkusunun nedeni olarak anneden ayrılmak istememe en yüksek oranda (% 50) ifade edilirken, öğretmenden korkma durumunu, öğretmenlerin (% 12)'si belirtmiştir (Kıldan, 2012).

Okul öncesi yaş grubunda bulunan 4-7 yaş aralığında bulunan ve ayrılma anksiyetesi tanısı alan çocukların annelerinin mizaç özelliklerinin belirlenmesinin amaçlandığı bir çalışma yapılmıştır ve bu araştırma sonucuna göre, annelerinin çocuklarının 32'si (%53,3) kız, 28'i (%46,7) erkektir. En küçüğü 4, en büyüğü 6 yaşında olup olguların yaş ortalaması 5,12 ( $\pm 0,85$ ) bulunmuştur. Çalışma grubu ailelerinin 54'ünün (%90) çekirdek aile, 3'ünün (%5) boşanmış, 3'ünün (%5) ise geniş aile tipinde olduğu, ailelerin kendi algılarına göre; 7'nin (%11,7) düşük, 49'nun (%81,7) orta ve 4'nün (%6,7) yüksek sosyoekonomik düzeyde bulunduğu belirlenmiştir. Kontrol grubu olarak seçilen olgular; cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, aile tipi, ailenin sosyoekonomik durumu açısından çalışma grubuyla eşleştirilmiştir (Ereymiş ve ark., 2009) .

Araştırmamızda elde edilen bulgularda, okula gitme zorluğu gösteren çocukların %63.3'ünün (n=38) 2 kardeş olduğu ve okula gitme zorluğunun olmadığı grupta ise; %65.0'i (n=39) tek çocuk olduğu sonucuna varılmıştır. Berg ve arkadaşları (1996) tarafından yapılan bir çalışmada, okul reddinin ailedeki son çocuklarda daha sık görüldüğü bildirilmiştir. Ülkemizde yapılan bir çalışmada ise okul reddi gelişiminde ailenin ilk çocuğu olmanın hazırlayıcı bir etmen olabileceği bildirilmiştir.

Adler (1996) ise; ailedeki en küçük çocuğun diğer kardeşlerden farklı bir şekilde büyüdüğünü savunur. Bunun nedeni, anne-babanın bu son çocukların üzerine titremesi, ailede özel bir konuma getirmesidir. Bu çocuk yalnızca çocukların yaşça en küçüğü değil, aynı zamanda bedensel olarak da en ufağıdır, bunun sonucu olarak da yardıma en fazla o ihtiyaç duymaktadır.

Adler'e göre (1996) , tek çocuklarda ailede özel bir durum içerisinde bulunmaktadır. Anne-baba bütün eğitim çabalarını bu tek çocuk üzerinde toplamaktadırlar. Çocuk ise bu yüzden son derece bağımlı bir duruma girmekte, hiç durmadan birilerinin kendisine yol göstermesini beklemekte ve her zaman, kendisine destek olacak birilerini aramaktadır çünkü hayatı boyunca birileri onun herhangi bir güçlükle karşılaşmasını önlemiştir.

Bu açıdan bakıldığında okula gitme zorluğu yaşayan çocukların ailelerinin aşırı ilgisi ile karşı karşıya olduğu görülmüştür.

Annelerden, çocuklarının okula giderken gösterdiği tepkileri sıralamaları istendiğinde, en sık gösterdikleri tepkilerin ağlama olduğu saptanmıştır. Annelerin tarifine göre, bu ağlama tepkisi sınıftaki diğer çocukların etkilenmesini sağlayacak düzeyde olmasıdır.

Genel anlamda çocuklar anneleri ile birlikteyken okula gelme konusunda sıkıntı yaşamamaktadırlar. Ancak annenin okuldan ayrılıp eve gitmesine tepki göstermektedirler. Diğer tepkiler, anneye yapışma, korku-kaygı tepkileri gösterme, bağırma-çığlık atma, hırçınlık, sınıfa girmeye direnme, sıraya girmeme, kendini yerlere atma, uyku sorunları, sınıftan kaçma, okula gitmeye direnme şeklinde sıralanabilir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, okula gitme zorluğu yaşayan çocukların %71.7'sinin (n=43) annelerine çocuk bakımı için anneanne ile bakıcı yardım etmektedir. Okula gitme zorluğu yaşamayan çocukların %93.3'ünün (n=56) annelerine çocuk bakımı için çevreden yardım eden kimsenin olmadığı bilgisine ulaşılmıştır. Yapılan çalışmalarda, annesi ev hanımı olan çocuklarda okula gitmeme ya da okula gitmek istememe yakınması, çalışan annelerin çocuklarına göre daha sık ve paralel olarak okula gidemedikleri süre daha uzun bulunmuştur.

Evde olan ve çalışan annelerin bu sorun karşısında da çocuklara yaklaşımında farklar olabileceği, çalışan annelerin çocuklarında zorunluluk nedeniyle okuldan uzak kalma süresinin kısılabileceği ileri sürülebilir. Bir başka deyişle, annesi evde olan çocuklar okula gitmek istememe belirtilerini sürdürebilmek için daha uygun bir ortam bulabilirler (Çengel Kültür, Tiryaki ve Ünal, 2003) .

Yapılan bir araştırmada annelere göre çocuklarının okula gitme zorluğu yaşammasının nedenleri araştırılmıştır. Buna göre, daha çok annenin çocuğu kendine bağımlı hale getirmesi, annenin de çocuğa düşkün olması, annenin çekingen kişilik özelliğinden dolayı çocuğunda çekingen olması gibi durumları içermektedir (Sevimli, 2010) .

Bir başka neden olarak, annenin çekingen olmasından dolayı sosyal ortamlarda bulunmaması ve çocuğunun da aynı şekilde onu model alması gösterilmiştir. Bir diğer neden olarak ise ; çocuğun yaramazlık yaptığı durumlarda annenin onu bırakıp gitmekle tehdit etmesinin okul fobisine neden olabileceği gösterilmiştir (Sevimli, 2010).

Balcı ve Yılmaz (2004), yaptıkları araştırmada ailede çocuk sayısı arttıkça ebeveynin daha koruyucu ve kollayıcı tutum sergilediklerini belirtmektedir. Tabak (2007), çocuklarda görülen davranış problemleri ile anne baba tutumlarını inceleyen araştırmasında; koruyucu kollayıcı tutuma sahip anne ve babaların çocuklarında saldırganlık, içe kapanıklık, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu gibi davranış sorunlarının daha fazla bulunduğunu belirtmektedir.

Şehirli (2007), okul öncesi dönem çocuklarının davranışlarını değerlendirmek amacıyla yaptığı araştırmasında; tek çocukların iki kardeş olan çocuklara göre daha uyumlu olduğunu; üç kardeş ve üzeri olan çocukların ise tek çocuklara göre daha fazla sosyal kaygı gösterdiklerini; iki kardeş olan çocukların tek çocuklara göre daha fazla istenmeyen davranış sergilediklerini saptamıştır. İkinci bir çocuk eve geldiği andan itibaren kardeşler arası rekabet, kıskançlık ve huzursuzluk meydana gelebilmektedir. İlk çocuk kardeşinden yaşça daha büyükse bu kıskançlıklar daha az düzeyde olabilir. Ancak yeni doğan da biraz büyüdüğünde büyük kardeşi ile çekişmeye başlayabilmektedir.

Alisinanoğlu ve Ulutaş (2000), çocukluk yıllarında çocuğun fiziksel ya da psikolojik olarak aşırı baskı altında tutulmasının, anne ve babanın aşırı koruyucu ya da birbiriyle çelişen tutarsız tutumlarının ve boşanma gibi durumların çocuklarda kaygının oluşmasına neden olabildiğini belirtmektedirler.

Ailenin dağılması okul öncesi dönem çocuğunun kolaylıkla kavrayabileceği ve kabullenebileceği bir durum değildir. Özellikle çocuk anne ile yaşıyorsa babayı kaybetmenin korkusunu anneye aşırı bağlanarak gidermeye çalışmaktadır. Sürekli ağlamalar, öfke nöbetleri şeklinde kendini gösteren panik durumuna, huysuzluk, saldırganlık, hırçınlık ve tedirginlik gibi davranışlar da eşlik edebilmektedir. Bu olumsuz etkiyi en aza indirmek için anne ve babanın çocuğa karşı davranışlarında tutarlı ve sevgi dolu olmaları; birbirlerine karşı ise saygılı olmaları önemlidir (Yörükoğlu, 1998 ).

Özdal (2003), anne-babası ile yaşayan ve baba yoksunu olan çocukların kaygı düzeylerini belirlemek ve bazı değişkenlerin kaygı düzeyi üzerinde farklılık yaratıp yaratmadığını inceleyen bir araştırma yapmıştır. Araştırmada, baba yoksunu olan çocukların sosyoekonomik düzey, yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, doğum sırası, anne ve babanın öğrenim düzeyi gibi değişkenler açısından durumluk ve sürekli kaygıları anne babasıyla yaşayan çocuklarinkinden yüksek olduğu saptanmıştır.



## SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma kapsamında rastlantısal olarak seçilen 120 birey üzerinden aşağıdaki sonuçlara varılmıştır:

Çocukların okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayıp yaşamaması arasında annelerin korkulu bağlanma ölçeği puanı açısından anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ). Korkulu bağlanma ölçeği puanları açısından okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların annelerinin lehine anlamlı bir fark vardır. Okula gitme zorluğu yaşayan çocukların annelerinin okula gitme zorluğu yaşamayan çocukların annelerine oranla korkulu bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Çocukların okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayıp yaşamaması arasında annelerin kayıtsız bağlanma ölçeği puanı açısından anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ). Kayıtsız bağlanma ölçeği puanları açısından okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların annelerinin lehine anlamlı bir fark vardır. Okula gitme zorluğu yaşayan çocukların annelerinin okula gitme zorluğu yaşamayan çocukların annelerine oranla kayıtsız bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Çocukların okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayıp yaşamaması arasında annelerin güvenli bağlanma ölçeği puanı açısından anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ). Güvenli bağlanma ölçeği puanları açısından okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşamayan çocukların annelerinin lehine anlamlı bir fark vardır.

Okula gitme zorluğu yaşamayan çocukların annelerinin okula gitme zorluğu yaşayan çocukların annelerine oranla güvenli bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Çocukların okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayıp yaşamaması arasında annelerin saplantılı bağlanma ölçeği puanı açısından anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ). Saplantılı bağlanma ölçeği puanları açısından okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların annelerinin lehine anlamlı bir fark vardır.

Okula gitme zorluğu yaşayan çocukların annelerinin okula gitme zorluğu yaşamayan çocukların annelerine oranla saplantılı bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Çocukların okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayıp yaşamaması arasında annelerin sürekli kaygı ölçeği puanı açısından anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ). Sürekli kaygı ölçeği puanları açısından okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların annelerinin lehine anlamlı bir fark vardır. Okula gitme zorluğu yaşayan çocukların annelerinin okula gitme zorluğu yaşamayan çocukların annelerine oranla kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşamayan çocukların cinsiyetleri arasında annelerin güvenli bağlanma ölçeği puanı açısından anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ). Güvenli bağlanma ölçeği puanları açısından okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşamayan kız çocukların annelerinin lehine anlamlı bir fark vardır. Kızların annelerinin erkeklerin annelerine oranla güvenli bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların anaokulunda sorun yaşayıp yaşamadığı arasında annelerin saplantılı bağlanma ölçeği puanı açısından anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ). Saplantılı bağlanma ölçeği puanları açısından çocukların anaokulunda sorun yaşayıp yaşamadığı arasında anaokulunda sorun yaşamış olan çocukların annelerinin lehine anlamlı bir fark vardır. Anaokulunda sorun yaşamış olan çocukların annelerinin anaokulunda sorun yaşamamış çocukların annelerine oranla saplantılı bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların ebeveynin medeni durumları arasında annelerin korkulu bağlanma ölçeği puanı açısından anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ). Korkulu bağlanma ölçeği puanları açısından annesi ve babası ayrı olan çocukların annelerinin lehine anlamlı bir fark vardır. Annesi ve babası ayrı olan çocukların annelerinin annesi ve babası ayrı olmayan çocukların annelerine oranla korkulu bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların aile yapıları arasında annelerin korkulu bağlanma ölçeği puanı açısından anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ). Korkulu bağlanma ölçeği puanları açısından aile yapısı boşanmış olan çocukların annelerinin lehine anlamlı bir fark vardır. Aile yapısı boşanmış olan çocukların annelerinin diğer bireylere oranla korkulu bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların anne-babalarının evlilik süreleri arasında annelerin saplantılı bağlanma ölçeği puanı açısından anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ). Saplantılı bağlanma ölçeği puanları açısından çocukların evlilik süreleri 5 ile 10 yıl arasında olan annelerin lehine anlamlı bir fark vardır. Evlilik süresi 5 ile 10 yıl arasında olan annelerinin diğer bireylere oranla saplantılı bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların ailesinin gelir düzeyleri arasında annelerin korkulu bağlanma ölçeği puanı açısından anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ). Korkulu bağlanma ölçeği puanları açısından ailesi orta gelire sahip olan annelerin lehine anlamlı bir fark vardır. Ailesinin geliri orta olan annelerinin diğer bireylere oranla korkulu bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların ailelerinin gelir düzeyleri arasında annelerin güvenli bağlanma ölçeği puanı açısından anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ). Güvenli bağlanma ölçeği puanları açısından ailesinin geliri iyi olan kadınların lehine anlamlı bir fark vardır. Ailesinin geliri iyi olan annelerinin diğer bireylere oranla güvenli bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların babalarının meslekleri arasında annelerin saplantılı bağlanma ölçeği puanı açısından anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ). Saplantılı bağlanma ölçeği puanları açısından eşleri serbest meslekle uğraşan annelerin lehine anlamlı bir fark vardır. Eşi serbest meslekle uğraşan annelerinin diğer bireylere oranla saplantılı bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşamayan çocukların babalarının meslekleri arasında annelerin güvenli bağlanma ölçeği puanı açısından anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ). Güvenli bağlanma ölçeği puanları açısından eşi memur olan annelerin lehine anlamlı bir fark vardır. Eşi memur olan annelerinin diğer bireylere oranla güvenli bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların ailelerinin çocuk sayısı arasında annelerin kayıtsız bağlanma ölçeği puanı açısından anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ). Kayıtsız bağlanma ölçeği puanları açısından 2 çocuğu olan annelerin lehine anlamlı bir fark vardır. 2 çocuğu olan annelerinin diğer bireylere oranla kayıtsız bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların ailelerinin çocuk sayısı arasında annelerin güvenli bağlanma ölçeği puanı açısından anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ). Güvenli bağlanma ölçeği puanları açısından 1 çocuğu olan annelerin lehine anlamlı bir fark vardır. 1 çocuğu olan annelerinin diğer bireylere oranla güvenli bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların annelerine çocuk bakımında çevrenin yardım edip etmeme durumları arasında annelerin korkulu bağlanma ölçeği puanı açısından anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ). Korkulu bağlanma ölçeği puanları açısından çocuk bakımında çevresi yardım eden annelerin lehine arasında anlamlı bir fark vardır. Çevresindeki kişiler çocuk bakımından yardımcı olan annelerinin diğer bireylere oranla korkulu bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların ailelerinin çocuklarına ne kadar zaman ayırdığı arasında annelerin korkulu bağlanma ölçeği puanı açısından anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ). Korkulu bağlanma ölçeği puanları açısından çocuklarına 1 saat zaman ayıran annelerin lehine anlamlı bir fark vardır. Çocuklarına 1 saat zaman ayıran annelerin diğer bireylere oranla korkulu bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların ailelerinin çocuklarına ne kadar zaman ayırdığı arasında annelerin kayıtsız bağlanma ölçeği puanı açısından anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ). Kayıtsız bağlanma ölçeği puanları açısından çocuklarına 2-3 saat zaman ayıran annelerin lehine anlamlı bir fark vardır. Çocuklarına 2-3 saat zaman ayıran annelerin diğer bireylere oranla kayıtsız bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların ailelerinin çocuklarına ne kadar zaman ayırdığı arasında annelerin güvenli bağlanma ölçeği puanı açısından anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ). Güvenli bağlanma ölçeği puanları açısından çocuklarına 5 saat ve üzerinde zaman ayıran annelerin lehine anlamlı bir fark vardır. Çocuklarına 5 saat ve üzerinde zaman ayıran annelerin diğer bireylere oranla güvenli bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların anne yada babasının uzun süre evden ayrı kalıp kalmadığı arasında annelerin korkulu bağlanma ölçeği puanı açısından anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ). Korkulu bağlanma ölçeği puanları açısından anne yada babanın uzun süre evde ayrı kalmış annelerin lehine anlamlı bir fark vardır. Anne yada babanın uzun süre evde ayrı kalmış olan annelerin diğer bireylere oranla korkulu bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Okul öncesi dönemde okula gitme zorluğu yaşayan çocukların yeni bir kardeşinin doğup doğmadığı arasında annelerin kayıtsız bağlanma ölçeği puanı açısından anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ). Kayıtsız bağlanma ölçeği puanları açısından çocukların yeni bir kardeşi olan çocukların annelerin lehine anlamlı bir fark vardır. Yeni kardeşi doğan çocukların annelerin diğer bireylere oranla kayıtsız bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Sürekli kaygı ölçeği puanı ile korkulu bağlanma ölçeği puanı arasında istatistiksel olarak negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ( $r=-.464$  ,  $p<0.05$ ). Buna sürekli kaygı ölçeğinden alınan puan arttıkça korkulu bağlanma ölçeğinden alınan puanda düşmektedir.

Sürekli kaygı ölçeği puanı ile kayıtsız bağlanma ölçeği puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ( $r=.073$  ,  $p>0.05$ ).

Sürekli kaygı ölçeği puanı ile güvenli bağlanma ölçeği puanı arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ( $r=.312$ ,  $p<0.05$ ). Buna göre sürekli kaygı ölçeğinden alınan puan arttıkça güvenli bağlanma ölçeğinden alınan puanda artmaktadır.

Sürekli kaygı ölçeği puanı ile saplantılı bağlanma ölçeği puanı arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ( $r=.550$  ,  $p<0.05$ ). Buna göre sürekli kaygı ölçeğinden alınan puan arttıkça saplantılı bağlanma ölçeğinden alınan puanda artmaktadır.

Türkiye’de okul fobisi ve ayrılık kaygısı ile ilgili araştırmaların genelde psikiyatristler, özelde ise çocuk psikiyatristleri tarafından yapıldığı görülmektedir. Bu alanda çalışan araştırmacılar tarafından konu ile ilgili yapılan araştırmaların daha çok tanılama ve betimleme ölçek geliştirme ve nedenlere yönelik araştırmalar olduğu görülmektedir. Yurt dışında yapılan çalışmalarda ise, bu tür çalışmaların yanı sıra okul fobisinin ve ayrılık kaygısının giderilmesine ilişkin danışmanlık hizmetleri ile ilgili çalışmalar yer almaktadır. Ülkemizde okulöncesinde okul fobisi ya da okula gitme zorluğu ile ilgili araştırmaya rastlanmamıştır. Bu tür çalışmalar daha çok ilköğretim öğrencileri ile yapılmıştır.

Bu araştırmaların bulgularına dayalı olarak uygulayıcılara ve araştırmacılara şu önerilerde bulunulabilir:

- Okula gitme zorluğu sadece okula başlama ile ilgili bir sorun olmadığından, en erken zaman olan bebeğin doğumundan önce aile sisteminin değerlendirilmesine yönelik sosyal projeler başlatılabilir.
- Bu çalışmanın kapsamında çalışma grubunun oluşturduğu özel okullar daha çok orta ve üst sosyoekonomik düzeyi yansıtmaktadır. Devlet okulları kapsamında da benzer çalışmanın alt sosyoekonomik düzeyde de yapılması ayrıntılı bir değerlendirme yapılabilme imkanı sağlayacaktır.

- Annelerin çocukları ile sağlıklı bağlanma ilişkisi kurabilmeleri, bu sağlıklı ilişki temelinde çocuğun sağlıklı kararlar alabilmesi, ileriki dönemlerde karşısına çıkan uygun seçenekleri seçebilmesi için öncelikle kadının sosyolojik, psikolojik ve ekonomik kaynaklarının güçlendirilmesi önemlidir.
- Çocukların okula uyumu ve oryantasyon çalışmaları kapsamında MEB'in son yıllarda yürütmeye başladığı anaokulu ve ilköğretim birinci sınıf öğrencilerine yönelik okula bir hafta erken gelmeleri uygulamasına paralel olarak, aileye de çocuğun okula uyumunu kolaylaştıracak psikoeğitsel programların verilmesi ve bu programların mutlaka çocuk okula başlamadan 1 hafta önce kadar olması, sadece anne değil diğer bakım verenlerin de programa dahil edilmesi önerilebilir.
- Okullar açıldığında okula gitme zorluğu yaşayan ve yaşamayan veliler bir arada bulundurularak akademisyen eşliğinde grup danışmanlığı uygulaması yapılarak, velilerin birbirlerinden bu sorunla başetme yöntemleri hakkında bilgi alışverişi yapmaları sağlanabilir.

## KAYNAKÇA

- Adler, A. (1996). Sorunlu Okul Çocuğu, çev. *Kâmuran Şipal, Cem Yay., İstanbul.*
- Ainsworth, M. D. S. (1989). Attachments Beyond İnfancy. *American Psychologist*; 44, 709-716.
- Alisinaoğlu, F. ve Ulutaş, İ. (2000). Çocuklarda Kaygı ve Bunu Etkileyen Etmenler. *Milli Eğitim Dergisi*. Sayı: 145; 15-19.
- Amerikan Psikiyatri Birliği (2013). Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı, Beşinci Baskı (DSM-5), *Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı* (Çev. Ed: E. Koroğlu) Hekimler Yayın Birliği, Ankara.
- Bahalı K. (2008). *Okul reddi olan çocuk ve ergenlerin ailesel özellikleri.* (Uzmanlık tezi). Adana: Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları AnaBilim Dalı.
- Bahalı,K., Yolga Tahiroğlu, A., Avcı A. (2009). Okul Reddi Olan Çocuk Ve Ergenlerin Klinik Özellikleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*; 10:310-317.
- Bahalı, K.,Yolga Tahiroğlu, A. (2010). Okul Reddi: Klinik Özellikler,Tanı ve Tedavi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches In Psychiatry*; 2(3):362-383.



- Balcı, S. ve Yılmaz, M. (2004). *Babaların Kişilik Özelliklerine Göre Çocuklarına Karşı Olan Davranışlarının İncelenmesi*. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitimi Fakültesi I. Uluslararası Okul Öncesi Eğitimi Kongresi. Kongre Kitabı. (2006) Cilt:2.205.
- Bartholomew, K. ve Horowitz, L. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four category model. *Journal of Personality and Social Psychology*; 61, 226-241.
- Bellibaş, E., Büküşoğlu, N., Erermiş, S. (2005). Ayrılma Anksiyetesi Bozukluğu Tanılı Bir Grup Çocukta Mizaç Özellikleri. *Ege Tıp Dergisi*. 44(1) : 39 – 44.
- Berg I. (1996). School avoidance, school phobia, and truancy. *In Child and Adolescent Psychiatry: A Comprehensive Textbook* (Ed M Lewis): 1104- 1110. Baltimore, Williams and Wilkins.
- Bernstein GA, Garfinkel BD. (1988). Pedigrees, functioning and psychopathology in families of school phobic children. *Am J Psychiatry*; 145: 70-74.
- Bodur, Ş., Soysal, Ş. (2004). *Bir Büyüme Masalı: Okul Korkusu*. Ankara: 13(6);234-236.

Bowlby, J. (1958). The Nature of a Child's Tie to His Mother. *International Journal of Psycho-Analysis*; 39, 350-373.

Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss: Vol.1 Attachment*, New York: Basic Books.

Bowlby, J. (1973). *Attachment and Loss, Separation Anxiety and Anger*. New York, Basic Books.

Bowlby, J. (1980), *Attachment and Loss: Vol.3. Loss: Sadness and Depression*, New York: Basic Books.

Broadwin IT. (1932). A contribution to the study of truancy. *Am J Orthopsychiatry*; 2: 253- 259.

Carver, C., Scheier, M. (1998). *Perspectives on psychology*, Cambridge University Press: 281-282.

Connell A.M., Goodman SH. (2002). The association between psychopathology in fathers versus mothers and children's internalizing and externalizing behavior problems: ametaanalysis. *Psychol Bull*; 128:746-773.

Çengel Kültür, S. E., Tiryaki, A., Ünal., F. (2003). Ayrılık kaygısı olan çocuklarda sosyo-demografik ve klinik özellikler. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*:10(1).

- Efe, K. (2005). *Okul öncesi eğitimi çağında çocuğu olan ailelerin denetim odağı türü ve çocuklarının sosyal davranışlarını denetlemeleri arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitimi Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Bölümü Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı: İstanbul.
- Ereymiş, S. Bellibaş E. Özbaran B. ve ark. ( 2009). Ayrılma anksiyetesi bozukluğu olan okul Öncesi yaş grubu çocukların annelerinin mizaç özellikleri. *Türk Psikiyatri Dergisi*; 20(1):14-21.
- Geçtan, E. (1995). *İnsan Olmak*, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Gimpel, G. A. and Holland M. L. (2003). *Emotional and Behavioral Problems of Young Children:Effective Interventions*.New York: Guilford Pres.
- Griffin,D., Bartholomev, K., (1994). The metaphysics of measurement: The case of adult attachment. In K. Bartholomev and D.Periman (Eds.) *Attachment proceses in adulthood: Advances in personal relationships*. London: Jessica Kingsley Publishers
- Hazan C, Shaver P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *J Pers Soc Psychol*, 52: 511-524.
- Hersov LA. (1960). *Refusal to go to school*. *J Child Psychol Psychiatry*; 1:137-145.

Hersov L. (1977). School refusal. *In Child and Adolescent Psychiatry: Modern Approaches* (Eds M Rutter, L Hersov): 455-486. Oxford, Blackwell.

Holzer L, Halfon, O. (2006). The school refusal. *Arch Pediatr* ; 13:1252-1258.

Hortaçsu, N. (2003). Çocuklukta İlişkiler: Ana-Baba, Kardeş ve Arkadaşlar. Ankara: *İmge Kitapevi*.

Johson A.M, Falstein, EI, Szurek, SA, Svendsen M. (1941). School phobia. *Am J Orthopsychiatry* ; 11:702-711.

Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Anne-Çocuk Eğitim Programı.

Kalaycı, Ş. (2006). “SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri”  
Ankara: Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti.

Kaplan HI, Sadock BJ, Grebb JA (1994). *Synopsis of Psychiatry*. Baltimore Maryland. s.161-165.

Kearney CA, Silverman WK.( 1995). *Family environment of youngsters with school refusal behavior: a synopsis with implications for assessment and treatment*. *Am J Fam Ther*; 23:59–72.

Kesebir,S., Özdoğan Kavzoğlu,S., Üstündağ M.F. (2011). Bağlanma Ve Psikopatoloji. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches İn Psychiatry*: 3(2); 321-342.

- Kıldan, A. O. (2012). Okul Öncesi Eğitimin Amacına İlişkin Öğretmen ve Veli Görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(1), 135-150.
- Meshulam, B. (2007). ''Çocuk Korkuları ve Ailesi'' Psikanaliz Yazıları, Sayı: 15,s.37-42.
- Morgan ,C.T. (1991). Psikolojiye Giriş: Ders Kitabı. Çev. H.Ü.Psikoloji Bölümü. Yayın Sorumlusu: Sirel Karakaş. Ankara, Meteksan.
- Öner N, Le Compte A. (1985). Durumluluk-Sürekli Kaygı Envanteri Elkitabı. İstanbul: *Boğaziçi Üniversitesi Yayınları*.
- Öngider ,N. (2013). Anne -Baba İle Okulöncesi Çocuk Arasındaki İlişki. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry* ; 5(4):420-440.
- Özcan Ö, Kılınç BG, Aysev A. (2006). Okul korkusu yakınması olan çocukların ana babalarında ruhsal bozukluklar. *Türk Psikiyatri Dergisi* ; 17: 173-180.
- Özcan,Ö.,Aysev, A. (2009).''Okul Fobisi Olan Çocuklarda Ruhsal Bozuklukların Sıklığının Araştırılması'', *İnönü Üniveristesi Tıp Fakültesi Dergisi*, S.16(1); s.13-17.
- Özdal, F.(2003). İlköğretim Dört ve Beşinci Sınıfa Devam Eden, Anne-Babası İle Yaşayan ve Baba Yoksunu Olan Çocukların Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Ev Ekonomisi Yüksek Okulu Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilim Dalı: Ankara.

Özdoğan,B. (1986). Okul Fobisi. *Ankara Üniversitesi Dergisi*; 19(1), 239- 247.

Öztürk, M.O. (2002). Ruh sağlığı ve bozukluklan, *Nobel Tıp Kitapevleri*,

s:566-570, Ankara.

Öztürk, M. (2012). Anneden ayrılma kaygısı. Erişim tarihi: 21 Şubat 2015,

<http://www.mucahitozturk.com/makaleler/fobiler/okul-korkulari/anneden-ayrilma-kaygisi>

Sevimli, M. (2010). Annelerin bakış açısından okul fobisinin değerlendirilmesi.*Yüksek Lisans Tezi*. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilimdalı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı: İstanbul.

Sümer, N., Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin türk örneklemi üzerinde psikometrik değerlendirilmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*: 14(3); 71-106.

Şehirli, N.(20007). Çocuk Davranışları Değerlendirme Ölçeği'nin

Geliştirilmesi ve Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi.

*Yayımlanmamı\_ Yüksek Lisans Tezi*. Gazi Üniveristesesi Eğitimi Bilimleri

Enstitüsü. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Ana Bilim Dalı: Ankara.

Tabak, N. (2007). İlköğretim Birinci Kademedede Davranış Sorunları Olan

Çocukların Anne Baba Tutumları. *Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi*.

Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Afyon.

Terzi Ş., Cihangir Çankaya Z. (2009). Bağlanma Stillerinin Öznel İyi Olma Ve Stresle Başa Çıkma Tutumlarını Yordama Gücü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*: 4 (31), 1-11.

Türkbay, T., Söhmen, T. (2001). Ayrılık kaygısı bozukluğunda bireysel ve ailesel etmenler. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*. 8(2):77-84.

Tüzün, O., Sayar, K., (2006). Bağlanma kuramı ve psikopatoloji. *Düşünen Adam*: 19(1); 24-39.

Yörükoğlu, A. (1980). *Çocuk Ruh Sağlığı*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Yörükoğlu, A. (1998). *Çocuk Ruh Sağlığı*. Özgür Yayınları. İstanbul. 8. Basım.

Whaley SE, Pinto A, Sigman M. ( 1999). *Characterizing interactions between anxious mothers and their children*. *J Consult Clin Psychol*; 67: 826-836.

Winnicott, W., Donald, (1998). *Oyun Ve Gerçeklik*, İstanbul: *Metis Ötekini Dinlemek Yayınları*.

**EK 1: EBEVEYN KİŞİSEL BİLGİ FORMU**

1.Çocuğunuzun Adı/Soyadı:

2.Çocuğunuzun Yaşı/Cinsiyeti:

3.Çocuğunuz daha önce kreş ya da anaokuluna gitti mi? Evet ( ) Hayır ( )

\* Gittiyse herhangi bir sorun yaşad mı? Belirtiniz.

\*Öğretmeni yada arkadaşları tarafından dayak/korkutma oldu mu?

4.Çocuğa olan yakınlık durumunuz? Anne ( ) Baba ( )

5. Yaşınız: 30 yaş altı ( ) 31- 40 yaş arası ( ) 41-50 yaş arası ( ) 51 ve üzeri( )

6.Eşinizin yaşı: 30 yaş altı ( ) 31- 40 yaş arası ( ) 41-50 yaş arası ( )

51 ve üzeri( )

7.Medeni durumunuz: Evli ( )Bekar( )

8. Aile tipiniz ?

-Çekirdek Aile ( )

-Boşanmış/parçalanmış(ayrı yaşama,ölüm gb) Aile ( )

-Geniş Aile ( )

9.Evlilik süresi: 1-4 yıl ( ) 5-10 yıl ( ) 11-20 yıl ( ) 20 Yıl ve üzeri( )

10.Evinize giren aylık net geliri nasıl değerlendirirsiniz?

İyi ( ) Orta ( ) Kötü( )

11.Eğitim durumunuz:

Okuma yazma yok ( ) Okuma yazma var ( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( )

Lise ( ) Üniversite ve üzeri( )



12.Eşinizin eğitim durumu:

Okuma yazma yok ( ) Okuma yazma var ( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( )  
Üniversite ve üzeri( )

13.Mesleğiniz:

( )Ev hanımı ( ) Memur ( )İşçi ( )Serbest meslek ( )Emekli ( )Diğer

14.Eşinizin mesleği:

( )Ev hanımı ( ) Memur ( )İşçi ( )Serbest meslek ( )Emekli ( )Diğer

15.Çocuk sayısı: 1 ( ) 2 ( ) 3 ( ) 4 ve üstü ( )

16. Çocuğunuzun fiziksel olarak sağlık sorunu var mı? (Var ise; ne olduğunu  
açıklayınız.)

Evet ..... ( ) Hayır( )

17.Çocuğunuzun bakımında eşiniz size yardımcı olur mu? (Hayır ise; nedenini  
açıklayınız.)

( ) Evet ( )Hayır .....

18.Çocuğunuzun bakımında size yardımcı olan başka biri var mı? (Var ise kim  
olduğunu belirtiniz.)

( )Evet ( anneanne/babanne)/(bakıcı) .....( )Hayır

19.Çocuğunuza günde ortalama kaç saat vakit ayırıyorsunuz? .....

20.Çocuğunuzla hoş zaman veya oyun oynamak üzere kaç saat vakit  
ayırıyorsunuz?.....

21. Anne/baba olarak sizler günde ne kadar süre tv izliyorsunuz ?.....

22.Haftasonunuzu nasıl değerlendirisiniz?.....

23. Çocuğun ilk 3 yaşı boyunca temel bakım veren kişilerde değişiklik oldu mu? Olduysa kim ne kadar bakımını üstlendi ?

Evet () Hayır ()

24. Anne yada babanın uzun süreli evden ayrılığı oldu mu? Evet () Hayır()

25. Okul dışındaki ortamlarda annesinden kolaylıkla ayrılabilir mi ?

26. Çocuğunuzun yaşamında aşağıdaki değişikliklerden herhangi biri oldu mu?

- Ev()

- Okul()

-Öğretmen()

- Hiçbiri değişmedi ()

27. Okula başlarken kardeş doğumu oldu mu ? Evet () Hayır ()

**EK 2: SPIELBERGER SÜREKLİ KAYGI ENVANTERİ****STAI FORMTK-L**

	<u>Hemen Hic</u>	<u>Bazen</u>	<u>Cok zaman</u>	<u>Herzaman</u>
1. Genellikle keyfim yerindedir.	( )	( )	( )	( )
2. Genellikle çabuk yorulurum.	( )	( )	( )	( )
3. Genellikle çabuk ağlarım.	( )	( )	( )	( )
4. Başkaları kadar mutlu olmak isterim.	( )	( )	( )	( )
5. Çabuk karar veremediğim için fırsatları kaçırırım.	( )	( )	( )	( )
6. Genellikle sakin, kendime hekim ve Soğukkanlıyım.	( )	( )	( )	( )
7. Kendimi dinlenmiş hissederim.	( )	( )	( )	( )
8. Güçlüklerin yenemeyeceğim kadar biriktiğini Hissederim.	( )	( )	( )	( )
9. Önemsiz şeyler hakkında endişelenirim.	( )	( )	( )	( )
10. Genellikle mutluyum.	( )	( )	( )	( )
11. Her şeyi ciddiye alır ve etkilenirim.	( )	( )	( )	( )
12. Genellikle kendime güvenim yoktur.	( )	( )	( )	( )
13. Genellikle kendimi emniyette hissederim.	( )	( )	( )	( )
14. Sıkıntılı ve güç durumlarla karşılaşmaktan kaçınırım.	( )	( )	( )	( )
15. Genellikle kendimi hüznü hissederim.	( )	( )	( )	( )
16. Genellikle hayatımdan memnunum.	( )	( )	( )	( )
17. Olur olmaz düşünceler beni rahatsız eder.	( )	( )	( )	( )
18. Hayal kırıklıklarını öylesine ciddiye alırım ki hiç unutmam.	( )	( )	( )	( )
19. Akli başında kararlı bir insanım.	( )	( )	( )	( )
20. Son zamanlarda kafama takılan konular beni tedirgin eder.	( )	( )	( )	( )

### EK 3:

#### İLİŞKİ ÖLÇEĞİ ANKETİ

(Relationship Scales Questionnaire)

Aşağıda yakın duygusal ilişkinizde kendinizi nasıl hissettiğinize ilişkin çeşitli ifadeler yer almaktadır. Yakın duygusal ilişkilerden kastedilen arkadaşlık, dostluk, romantik ilişkiler ve benzerleridir. Lütfen her bir ifadeyi bu tür ilişkilerinizi düşünerek okuyun ve her bir ifadenin sizi ne ölçüde tanımladığını aşağıdaki 7 aralıklı ölçek üzerinde değerlendiriniz.

1-----2-----3-----4-----5-----  
6-----7

Beni hiç tanımlamıyor

Beni kısmen tanımlıyor

Tamamiyle beni tanımlıyor

1. Başkalarına kolaylıkla güvenemem.
2. Kendimi bağımsız hissetmem benim için çok önemli.
3. Başkalarıyla kolaylıkla duygusal yakınlık kurarım.
4. Başkalarıyla çok yakınlaşırsam incileteceğimden korkarım.
5. Başkalarıyla yakın duygusal ilişkilerim olmadığı sürece oldukça rahatım.
6. Başkalarıyla tam anlamıyla duygusal yakınlık kurmak istiyorum.
7. Yalnız kalmaktan korkarım.
8. Başkalarına rahatlıkla güvenip bağlanabilirim.
9. Başkalarına tamamiyle güvenmekte zorlanırım.
10. Başkalarının bana dayanıp bel bağlaması konusunda oldukça rahatımdır.

11. Başkalarının bana, benim onlara verdiğim kadar değer vermediğinden kaygılanırım.
12. Kendi kendime yettiğimi hissetmem benim için çok önemli.
13. Başkalarının bana bağlanmamalarını tercih ederim.
14. Başkalarıyla yakın olmak beni rahatsız eder.
15. Başkalarının bana, benim istediğim kadar yakınlaşmakta gönülsüz olduklarını düşünüyorum.
16. Başkalarına bağlanmamayı tercih ederim.
17. Başkaları beni kabul etmeyecek diye korkarım.

## **ÖZGEÇMİŞ**

### **KİŞİSEL BİLGİLERİM:**

**AD/ SOYAD:** AYÇA CAN

**DOĞUM TARİHİ:** 04.04.1990

**DOĞUM YERİ:** İSTANBUL/Kadıköy

### **EĞİTİM BİLGİLERİ:**

2007 Küçükyalı Rezan Has Lisesi Mezunu

2008 - 2012 İstanbul Bilim Üniversitesi Psikoloji

### **İŞ DENEYİMLERİ:**

1. (Ocak 2011-Mart 2011 ) Yakuplu Seviye Dershanesi Rehber Öğretmen
2. (Eylül 2012- Haziran 2013) Gökcan Koleji Anaokulu ,İlkokul Ve Ortaokul Birimleri Rehberlik
3. (Ağustos 2013 - Halen) Okyanus Koleji Okul Öncesi Psikoloğu

### **GÖZLEM VE ALAN ÇALIŞMALARI:**

- Özel Başarı Zeka ve Yetenek Geliştirme Anaokulu(Ocak 2010)
- Özel Beylikdüzü Okyanus Koleji Anaokulu(Eylül 2010-Ocak 2011)
- Özel Tohum Otizim Erken Tanı ve Eğitim Vakfı(Ekim 2010-Şubat 2011)
- Balıklı Rum Hastanesi(Ocak 2011-Mayıs 2011)
- Büyükçekmece Devlet Hastanesi(Şubat 2011-Haziran 2011)
- İlkevin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi (Ekim 2011-Aralık 2011)

### **KATILDIĞIM SEMİNERLER:**

- İstanbul Üniversitesi Psikoloji Günleri 25-26 Mart 2011''Hasta ve Hastalık''(Katılım Belgesi)
- Kültür Üniversitesi Psikoloji Günleri 9 Nisan 2011''Meslek Seçimi ve Kariyer Gelişimi''(Katılım Belgesi)
- Beykent Üniverisitesi Psikoloji Günleri 10-11 Mayıs 2011'' Klinik Sempozyumu ''(Katılım Belgesi)
- Psikoloji Zirvesi 22-23 Ekim 2011 (Katılım Belgesi )
- İstanbul Üniversitesi Psikoloji Günleri ''Tedavi'' 3-4 Mayıs(Katılım Belgesi)
- Beykent Üniverisitesi Psikoloji Günleri 10-11 Mayıs 2012 (Katılım Belgesi)
- Gündem Psikoloji ''Psikopatolojiye Güncel Bakış'' 12 Mayıs 2012 (Katılım Belgesi)
- İnsanları Etkileme ve İkna Etme Sanatı
- Motivasyon ve Verimli Çalışma Yöntemleri
- Etkili İletişim Stratejileri ve Beden Dili

### **SERTİFİKALAR:**

- Türk Psikologlar derneğinden '' Çocuk Testleri Değerlendirme'' eğitimi alınmıştır.( AGTE,PEABODY,RESİM ÇİZME TESTLERİ,BENDER GESTALT,CÜMLE TAMAMLAMA,DUYGU DURUM ÖLÇEKLERİ)
- Rasyonel Psikoloji Araştırma Allbert Ellis Enstitüsü Türkiye Merkezi '' Okul Çağı Çocuklarında Akılcı Duygucu & Bilişsel Davranışçı Temel Eğitimi, Uygulamaları ve Değerlendirmesi